

Станіслав Келембет

КНЯЗІ ГЛИНСЬКІ: РАННЯ ІСТОРІЯ РОДУ

У статті досліджується історія князів Глинських із середини XV до початку XVI ст. в період діяльності двох поколінь роду – синів та онуків першого достовірно відомого князя Глинського. За структурою робота складається з окремих біографічних нарисів, що згруповані у три підрозділи – за трьома основними лініями роду Глинських. Обґрунтовується помилковість тези Ю. Вольфа, прийнятої і в сучасній історіографії, про те, що путивльська (середня) лінія Глинських нібито була галуззю молодшої, смоленської лінії. Князь Богдан Федорович Глинський у 1493 р. згадується як перший відомий очільник дніпровських (черкаських) козаків. Найвищі кар'єрні досягнення князів Глинських до 1500 р. були пов'язані з Сіверською землею. Тут окремі члени роду займали урядові посади намісників (стародубського, чернігівського та путивльського).

Ключові слова: Глинські, Велике князівство Литовське (ВКЛ), Москва, король Казимир Ягеллон, великий князь Олександр, Чернігів, Путивль.

Першим представником роду Глинських, якого слід визнати безперечно достовірною особою, був Іван (Олександрович?) – охрещений татарський князь, онук (?) знаменитого беклярбека Мамаю, володар просторої території на лівобережжі Дніпра, прилеглої до південно-східних кордонів Великого князівства Литовського (ВКЛ). Наприкінці XIV ст. князь Глинський визнав себе васалом (слугою) великого князя Вітовта, отримавши деякі володіння у правобережній Київщині та лівобережній Сіверщині; одружився на Анастасії, сестрі князя Федора Даниловича Острозького (згадується в 1386 – 1403 рр.); цілком можливо, був живим ще в 1437 р.¹

Дана робота представляє собою історію Глинських від середини XV до межі XV/ XVI ст., а точніше – у період діяльності двох поколінь роду, синів та онуків князя Івана. За свідченням родоводу («поколінного розпису») Глинських, укладеного в середині XVI ст., вони відразу ж розділилися на три основні лінії, що їх започаткували князі Борис, Федір і Семен Івановичі². Однак наприкінці XIX ст. знаменитий Ю. Вольф, розробляючи генеалогію Глинських, визнав дві молодші лінії – «черкасько-путивльську» й «смоленську», за різні галузі однієї «черкасько-смоленської» лінії, до якої належали нащадки Семена Івановича. Федір же, таким чином, «залишився» бездітним. Ця генеалогічна схема, завдяки високому авторитету Вольфа, надалі міцно затвердилася в історіографії, будучи прийнятою (з певними доповненнями) і в сучасних працях³. Однак вивчення джерел показало, що свідчення давнього родоводу щодо походження путивльської лінії від князя Федора Івановича є цілком достовірним. Тобто теза Ю. Вольфа про те, що нібито укладач родоводу переплутав Федора Івановича і Федора Семеновича (зі смоленської лінії), помилково приписавши першому потомство другого, сама виявляється грубою помилкою.

За структурою дана робота складається з окремих біографічних нарисів, що згруповані у три підрозділи – за трьома лініями роду Глинських. Початок кожної біографії позначений напівжирним виділенням імені особи, про яку йдеться у подальшому тексті. Задля наочності наприкінці статті додано генеалогічну таблицю Глинських.

1 Келембет С. Князі Глинські: походження роду, Глинське князівство, володіння в Сіверській землі // Сіверянський літопис. 2019. № 2. С. 5–10.

2 Родословная книга по трем спискам, с предисловием и азбучным указателем // Временник Императорского Московского Общества истории и древностей российских. Москва, 1851. Кн. X. С. 85, 158, 196.

3 В українській історіографії це відомі роботи Н. Яковенко й Л. Войтовича. Обидва автори, на відміну від Ю. Вольфа, включають до роду Глинських ще гілку Домонтів (Вольф вважав їхнє походження невідомим), як побачимо далі – безпідставно.

Старша лінія

Князь Борис Глинський під час громадянської війни у ВКЛ 1432 – 1438 рр. перебував на боці Швитригайла Ольгердовича – претендента на верховну владу у ВКЛ, якого, за виразом хроніста-сучасника, «князи руськыи и бояре посадиша (...) на великое княжение на Руское». Це й не дивно, оскільки володіння Глинських знаходилися у Київській та Сіверській землях, підвладних Швитригайлу. Вперше князь Борис Глинський згадується 9 грудня 1433 р., коли, як член ради Швитригайла, засвідчив його грамоту, видану в Києві⁴. Протягом 1436 – 1438 рр. князь Борис здійснював «приказ» ряду актів Швитригайла, виданих у Луцьку та Києві; причому в документах від 14 липня 1437 і 4 лютого 1438 р. він названий підканцлером, а 22 грудня 1437 р. – канцлером. І хоча в цих актах прізвище Бориса не вказане, таке ім'я серед відомих нам князів-прихильників Швитригайла, здається, носив лише Глинський⁵. 4 вересня 1437 р., прибувши до польського Львова, кілька васалів Швитригайла, за себе і за всю Київську землю, присягнули королю Владиславу III й Короні Польській, що вони будуть дотримуватися союзу, укладеного Швитригайлом з Польщею, а в разі смерті останнього визнають владу короля Польського; серед цих осіб був і «dux Boriss Glynsky»⁶. Однак після остаточної поразки Швитригайла у 1438 р., Глинський перейшов на службу до його ворога, великого князя Жигимонта Кейстутовича († 1440), отримавши за це відповідну винагороду. Зокрема, «Подлинный родослов Глинскихъ Князей» повідомляє: «А сынъ Князь Ивановъ Князь Борисъ выслужилъ у него у Великаго Князя Жигимонта у Витовтова сына (так! – **С. К.**) волость Ракову въ Мѣнску (Мінську. – **С. К.**), да Новой дворъ въ Клетцку (на пінському Поліссі – **С. К.**), да волость Ряшуковича въ вотчину»⁷.

На початку правління Казимира Ягеллона (1440 – 1492) князь Борис Глинський отримав кілька надань, зареєстрованих у т. зв. «Книзі данин Казимира» (найдавнішій частині Литовської метрики). «В Речици и у Чернигове. Кн(я)зю Борису Глинскому двор Домыслин до воли. Панъ Довкгирдь, панъ Кгастовтъ (...)»⁸. Судячи з імен свідків, це надання мало місце між 1440 та 1443 рр.⁹. «Двор Домыслин» у «Пам'яті» 1527 р. фігурує як «Домыслин село к городу»¹⁰. Напевне, мова йде про сучасне с. Домашлин Корюківського р-ну Чернігівської обл., розташоване зліва від верхньої течії р. Мена, приблизно за 20 км на північ від Хоробора. Останній, слід гадати, також був володінням старшого з Глинських («Пам'ять» свідчить лише про те, що наприкінці XV ст. Хоробор належав Глинському, не вказуючи конкретного імені). У такому разі, князю Борису вдалося дещо розширити свою чернігівську вотчину; щоправда, Домислин він отримав лише «до воли» (литовського господаря), і станом на 1500 р. це село було вже не приватним володінням, а відносилось «к городу», тобто до Чернігова.

Вірогідно, чернігівський Домислин був заміною за мінський Раков, котрий тоді ж, у 1440/1443 р., отримав іншого власника: «Кн(е)гини Михаиловои Изяловои двор Раково до воли. Панъ Кгастовтъ и Довкгирдь». Утім, остаточно свій білоруський маєток Глинський не втратив, наново отримавши його незначну частину: «Кн(я)зю Борису Глинскому десеть ч(о)л(о)в(е)ков Раковцовъ, што были за Белымъ дьякомъ». Крім

4 Розов В. Українські грамоти. Т. I. XIV в. і перша половина XV в. Київ, 1928. С. 117–119, № 65.

5 Огляд згадок див.: *Полехов С.* Наследники Витовта. Москва, 2015. С. 573; огляд самих актів, зі вказівками їх сигнатур і публікацій: Там само. С. 563–565. Іншим «претендентом» на роль князя Бориса може бути хіба що Борис Звягольський, сини якого згадуються в актах 1446 – 1461 рр.

6 *Барвінський Б.* Кілька документів і заміток до часів вел. князів Свитригайла і Жигимонта Кейстутовича // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 1913. Т. СХV. С. 17–19; *Полехов С.* Наследники Витовта. Москва, 2015. С. 424–425.

7 Родословная книга по трем спискам. С. 196–197.

8 Lietuvos Metrika. Vilnius, 1998. Knuga Nr. 3 (1440 – 1498) (далі: LM. Кн. 3). Р. 38.

9 Ян Довгирд, воевода Віленський, помер у 1443 р., після чого його місце зайняв Ян Гапштовт – до того воевода Троцький. Принаймні, зміни на вказаних урядах точно відбулися між 1442 і 1444 рр. (*Wolff J.* Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1386 – 1795. Kraków, 1885. S. 56, 72).

10 *Русина О.* Сіверська земля у складі Великого князівства Литовського. Київ, 1998. С. 207, 209–210, 216.

того, в іншому місці Мінського повіту Казимир надав «Борису Глинському два ч(о)л(о)в(е)ки с пашнею». Зберіг він, принаймні, й деяких підданих у Клецькому повіті: «Кн(я) зю Борису Глинському тьи люди, што выселили ся из Нового Двора»¹¹.

«Подлинный родослов» повідомляє, що «Король Казимирь Олгердовичь (так! – **С. К.**) пожаловалъ того Князя Бориса Ивановича два города Клиглическъ, да Стародубъ, и преставися Князь Борисъ на тѣхъ всѣхъ городѣхъ и волостяхъ»¹². «Клиглическъ», здається, неможливо прийняти за щось інше, як лише за спотворене «Клеческъ», Клецьк. Такі значні міста (повітові центри) князь Глинський навряд чи міг отримати у приватне володіння-вотчину, а хіба що у пожиттєве держання, намісництво¹³. Цікаво, що саме Стародуб і Клецьк до 1432 р. входили до складу уділу Жигимонта Кейстутовича, майбутнього великого князя. Весною 1449 р. його син, Михайлушко Жигимонтович, за допомогою татар зайняв три міста, що належали до його «отчини» – Київ, Стародуб і Клецьк («Kuoff, Starador unde Kletczk»), а потім ще Новгород-Сіверський і Брянськ. Але вже літом король Казимир, особисто вирушивши в похід на Сіверщину, повернув усі вказані землі під свою владу¹⁴. Дещо раніше, протягом більшої частини 1446 р., Стародуб ухорив до складу володінь московського емігранта, князя Василя Ярославича Боровського¹⁵. А пізніше король Казимир надав Стародуб іншому емігранту, князю Івану Андрійовичу Можайському¹⁶, який втік до ВКЛ у 1454 р.¹⁷. Таким чином, найбільш вірогідним хронологічним відтинком, коли князь Борис Глинський міг отримати у держання Стародуб і Клецьк, є період між 1449 і 1454 рр. (хоча не можна повністю виключати і варіанти 1440 – 1445¹⁸ чи 1447 – 1448 рр.).

Як бачимо, під кінець життя князь Борис Иванович Глинський не лише володів на півдні Сіверщини Хороборською вотчиною, яку навіть дещо розширив (Домислин), а й отримав державний уряд на півночі регіону – державці (намісника) Стародубського повіту. Здається, саме Борис започаткував традицію намісництва Глинських у повітових центрах Сіверщини, котру в наступному поколінні роду, як побачимо далі, продовжили його син та племінник. Востаннє князь Борис, судячи з усього Глинський, згадується у червні 1453 р., коли він був одним з послів ВКЛ на запланований польсько-литовський з'їзд у Парчеві¹⁹. Цей факт підтверджує його помітну вагу в політичній системі держави.

У 1505 р. пан Андрій Олександрович «Дрождын» навів у суді інформацію, яку він «слышалъ от бабки своеи, от кнегини Борисовой, а перед тымъ, поведаетъ, была за княземъ Ивановъмъ Корибутовичомъ»²⁰. Зважаючи на рідкісне серед литовсько-руських князів ім'я Бориса, а також те, що Андрій Дрождча прийняв діяльну участь у бунті Львовичів Глинських (онуків Бориса), разом з якими в 1508 р. емігрував до Москви, варто погодитися з висновком Ю. Вольфа про те, що дружина Олександра Дрождчі Федка була дочкою князя Бориса Глинського²¹. Дружина Бориса сама розповідала онуку, що раніше вона була заміжня за князем Іваном Корибутовичем. Останній був живим ще в січні 1432 р., а отже, його вдова могла вийти за князя Глинського не раніше

11 LM. Кн. 3. Р. 53, 56.

12 Родословная книга по трем спискам. С. 197.

13 «Книга данин Казимира» містить значну кількість реєстрів надань у Клецьку та Стародубі, зроблених у 1440 – 1450-х рр. (LM. Кн. 3, за покажчиком). Звертає на себе увагу, що не менше 4-х розпоряджень щодо земель у Стародубі Казимир здійснив у лютому 1452 р., 15-го індікта (Там само. Р. 30, 41).

14 *Polechow S.* Książę Michał Zygmuntowicz – walka o spadek po ojcu // *Ojcowie i synowie. O tron, władzę, dziedzictwo. W 700. rocznicę narodzin Karola IV Luksemburskiego króla czeskiego i cesarza. 1316–1378.* Gdańsk, 2018. S. 220-223; публікація джерел – s. 236–240.

15 Полное собрание русских летописей. Москва, 2004. Т. XXV. С. 266, 268.

16 Lietuvos Metrika. Vilnius, 2007. Кнуга Nr. 6 (1494 – 1506) (далі: LM. Кн. 6). Р. 129, nr 156 (підтвердження князю Семену Можайському 1496 р.).

17 Полное собрание русских летописей. Т. XXV. С. 273.

18 Утім, зазначимо, що 18 жовтня 1441 р. намісником Клецьким був пан Івашко Рогатинський (LM. Кн. 3. Р. 43).

19 *Długosz J.* Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Warszawa, 2009. Ks. 12. 1445–1461. S. 177.

20 LM. Кн. 6. Р. 312, nr 530.

21 *Wolff J.* Książki litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. Warszawa, 1895. S. 78–79.

вказаного року²². Родоводи XVI ст. згадують у Бориса Івановича синів Льва, Василя та Івана Великого²³; Ю. Вольф (на підставі актів Литовської метрики) додає до них ще Григорія й Дашка, а також дочку **Федку** за Олександром Дрождчею.

Біографічні відомості щодо **князя Льва Борисовича** містить лише один документ – «Пам'ять» про Глинських, складена в Москві у 1532/1533 р. за ініціативою князя Федора Мстиславського (одного з претендентів на регентство в період малолітства майбутнього Івана Грозного)²⁴. За даними цього джерела, князь Лев Глинський служив удільному князю Івану Юрійовичу Мстиславському, але не особливо успішно, займаючи в раді Мстиславського лише п'яте місце: «место ему з бояры было в столе, а боярства не дослужился». Мізерними були й володіння князя Льва, отримані від сюзерена: «И поместье за ним было во Мстисловле село Ходосово». «А как преставился князь Иван Юрьевич Мстисловской на службе в Киеве, и тот князь Лев Глинской понял дядину Иванову Раевского Гаврилову жену Мелешковича, после княж Ивановы смерти Юрьевича поехал изо Мстисловля в Литву служить. И в Литве с нею прижил четыре сына: князя Василья, да князя Ивана Мамайя, да князя Михаила, да князя Федора. И служил тот князь Лев Глинский по паном по литовским и з детми своими»²⁵.

Однак відомості «Пам'яті» про шлюб князя Льва, точніше його хронологію, містять суттєву помилку. Зокрема, князь Іван Мстиславський помер під час походу військ ВКЛ до Києва у 1485 р.²⁶; сини ж Льва Глинського Мамай (Іван), Василь і Федір (які начебто не могли народитися раніше вказаної дати) були дієздатними вже в 1486 – 1488 рр.²⁷. У записках роздач короля Казимира тричі згадується якийсь князь Лев: 27 березня 1486 р. йому було призначено 7 ліктів сукна з мита київського, 24 червня – 10 коп грошей з мита берестейського, 28 жовтня 1488 р. – «10 копъ грошей з мита луцького, а шуба лисья завыиковая с ключа Троцького»²⁸. Цілком вірогідно, мова тут іде про Льва Глинського; але у 2-й половині XV ст. жили ще три князі, які носили ім'я Лев і мали такий самий низький статус²⁹. Тим не менше, саме сини князя Льва Борисовича, і особливо знаменитий Михайло Львович, досягли найбільших серед усіх Глинських кар'єрних успіхів – до 1508 р. у ВКЛ, а потім у Москві (де ця гілка роду, приналежна до вищої московської аристократії, проіснувала до 1602 р.).

Відомості джерел про **князя Василя Борисовича** є мінімальними. У січні 1496 р. він очолив посольство від великого князя Олександра до Ших-Ахмата, хана Заволзького. Для цього князю Василю Глинському було виділено «20 коней з волостей поднепрських», а також «слугъ осмь: чотыры с Путивля, чотыры з Новагородка Северского». Однак у дорозі литовський посол був захоплений людьми Менглі-Гірея, хана Кримського – запеклого ворога Ших-Ахмата. У червні Олександр скаржився Менглі-Гірею: «Такеж послали есмо пословъ нашихъ, кн(я)зя Василя Борысовича Глинского и иных с нимъ, до цара заволзького. Ино на поли (в степу. – **С. К.**) тыхъ нашихъ пословъ розбили и статьи многии и речи в нихъ побрали, и князя Василья, слугу нашего, к тебе привели, и тепер в тебе есть»; литовський володар вимагав від кримського повернути свого посла. Це прохання Олександр повторив у липні 1497 р.: виявляється, Менглі-Гірей писав до нього, «дивуя ся тому, што о томъ до тебе всказывали есмо. Для того не хочешъ к намъ его отпустить, што есмо послали его до Орды Заволское»³⁰. Цілком вірогідно, що князь Василь Борисович з кримського полону так і не повернувся. За

22 Полехов С. Наследники Витовта. Москва, 2015. С. 573.

23 Родословная книга по трем спискам. С. 85, 158, 196–197.

24 Бычкова М. Е. Родословие Глинских из Румянцевского собрания // Бычкова М. Е. Русско-литовская знать XV – XVII вв. Источниковедение. Генеалогия. Геральдика. Москва, 2012. С. 284–285, 287–289 (вперше стаття опублікована в 1977 р.).

25 Бычкова М. Е. Родословие Глинских... С. 290.

26 Zródła do dziejów polskich. Wilno, 1844 / Wyd. M. Malinowski i A. Przewdziecki. Т. II. S. 119; Kuczyński S. M. Ziemia czernihowsko-siewierskie pod rządami Litwy. Warszawa, 1936. S. 242, 250. Докладно зупиняється над питаннями хронології Київського походу тут не будемо.

27 Lietuvos Metrika. Vilnius, 2004. Knyga Nr. 4 (1479 – 1491) (далі: LM. Кн. 4). Р. 32, 61.

28 LM. Кн. 4. Р. 34, 35, 78.

29 LM. Кн. 3. Р. 45 (князь Лев Козловський, 1470 р.); LM. Кн. 4. Р. 152, nr 141.1 (князь Лев Глазнич); LM. Кн. 6. Р. 187, nr 284 (князь Лев Козечич).

30 Lietuvos Metrika. Vilnius, 2012. Knyga Nr. 5 (1427 – 1506) (далі: LM. Кн. 5). Р. 215–216, 233–234, 237–238, nr 342, 343, 367, 375; дублювання: LM. Кн. 6. Р. 77, 79–80, nr 44, 48.

даними родоводів, у нього було чотири чи п'ять синів: Іван, Василь (у одній з редакцій не вказаний), Семен, Дмитро та Іван (молодший)³¹. Князі Дмитро та Іван Глинські в 1508 р. разом зі своїми двоюрідними братами Львовичами емігрували до Москви³².

Князь Іван Борисович звався (за родоводами) Великим, очевидно, задля відрізнення від своїх тезок – двоюрідного брата Івана Семеновича та племінника, Івана Львовича Мамає. У 1480 р. князь Іван Глинський їздив послом від короля Казимира до Менглі-Гірея, хана Кримського; напевне, це був саме Борисович, зважаючи на аналогічне посольство такого в 1492 р. (див. нижче). Восени Менглі-Гірей писав Казимиру, що вже відпустив його посла назад; «А какъ есмо вамъ присягали, князь Иванъ тое видель, онъ вамъ будеть тое поведати». 13 січня 1481 р. хан підтвердив королю: «Через князя Ивана к вамъ крепкое слово говоривъши о братстве и о прязьни и крепкую присягу вчинивши, послал есми (...)»³³.

У 1488 р. князь Іван Борисович, якому король Казимир призначив «20 копъ грошей из мыта киевского», згадується ще без урядової посади. А вже 8 березня 1490 р. зустрічаємо такий запис: «Наместнику черниговскому князю Ивану Борисовичу 15 копъ з мыта киевского, а 15 копъ з мыта путивльского, а стирга ржи въ пана Миколая Радивиловича»³⁴. У 1487 р. намісником чернігівським був ще якийсь пан Ян чи Янович³⁵; а отже, князь Глинський отримав цю посаду не раніше 1488 і не пізніше лютого 1490 р. Оскільки у ВКЛ була поширеною практика надання адміністративних урядів місцевим землевласникам, цілком вірогідним є те, що саме Івану Борисовичу належала й чернігівська Хороборська волость (принаймні, якась її частина).

Незадовго до своєї смерті (червень 1492 р.) король Казимир знову призначив Глинського послом до Менглі-Гірея – «чоловека доброго а знаменитого, кн(я)зя Ивана Борысовича, наместника черьниговского». При цьому король запросив від хана Кримського ще й знатного заручника, «в закладе тому послу его м(и)л(о)сти, поки бы онъ от тебе верьнулъ». Утім, до Криму князя Івана відправив уже новий великий князь, Олександр Казимирович, 27 червня 1492 р. Це посольство виявилось невдалим: за словами Олександра (у квітні 1493 р.), «люди наши черькасыцы (перші дніпровські козаки. – **С. К.**) людемъ твоимъ под Тягинею (на нижньому Дніпрі. – **С. К.**) штось мало шкодои вчинили без нашего ведома». Менглі-Гірей поставив вимогу відшкодувати збитки, «а нашего посла кн(я)зя Ивана того для в себе еси задержалъ». Олександр виконав вимогу хана, після чого той «нашого посла кн(я)зя Ивана к нам отпустил, и своихъ пословъ, на имя Бастая а Бурнака, к нему прыставившы, и к нам еси прыслалъ»³⁶.

Арешт Глинського в Криму мав й іншу причину. Московський посол при дворі Менглі-Гірея доповідав: «а посоль былъ королевъ въ Ордѣ князь Иванъ Глинской; а хотѣлъ царь посла королева отпустити часа тово, и царь намъ велѣлъ съ Лобаномъ въ Кыркорѣ у себя быти (...) И мы ему о томъ говорили накрѣпко, чтобы посла королева не отпустилъ, а самъ бы однолично на конь всѣлъ да пошелъ на Литовскую землю. И онъ, государь, посла королева поималъ на Михайловъ день (...)», тобто 8 листопада. Пізніше московський посол доповідав, що кримський хан «посла, государь, литовского Глинского отпустилъ на Николинъ день», тобто 6 грудня. Сам Менглі-Гірей говорив, що звільнив Глинського на прохання свого князя Бараша, але запевняв: «язъ посла (литовського. – **С. К.**) изъ Кыркора отпустилъ, а быти ему у меня поиману в новомъ городкѣ». Збираючись у похід на Черкаси й Київ, кримський хан ще раз підтвердив: «быти послу у меня поиману въ новомъ городкѣ, доколѣ дасть Богъ язъ пріѣду». Дійсно, 8 січня 1493 р. Менглі-Гірей повідомляв великому князю Івану Московському, що він «посла князя Ивана не отпустилъ, в городѣ его изымалъ», хоча Олександр Литовський

31 Родословная книга по трем спискам. С. 85, 158.

32 *Зимин А. А.* Новое о восстании Михаила Глинского в 1508 году // Советские архивы. 1970. № 5. С. 72.

33 ЛМ. Кн. 4. Р. 91–95.

34 ЛМ. Кн. 4. Р. 73, 87, nr 18.2, 23.15.

35 Сборник Императорского Русского исторического общества (далі: Сборник РИО). Санкт-Петербург, 1882. Т. 35. С. 9, 12 (скарги московського посольства, відправленого 1 січня 1488 р.).

36 ЛМ. Кн. 5. Р. 173–174, 190, nr 269, 298; про це посольство князя І. Б. Глинського хан згадував ще в 1496 р. (Там само. Р. 228, nr 359).

і просив звільнити Глинського. Іван Московський ще 16 червня «інструктував» хана: «А посла бы еси его (Олександрового. – **С. К.**) князя Ивана Глинского, да и толмачи, которыхъ еси изымалъ, тѣх бы еси не отпускалъ»³⁷. Насправді ж, як ми бачили, Глинський ще весною повернувся з Криму до ВКЛ.

Князь Іван Борисович Глинський на уряді намісника чернігівського згадується ще 11 лютого³⁸ та 24 лютого 1496 р. – коли великий князь Олександр задовольнив його прохання про надання йому «данника в Черниговском повѣте, на имя Бутовича, и селца Смолина»³⁹ (сучасне с. Смолин Чернігівського р-ну). Однак невдовзі Глинський змушений був відмовитися від чернігівського намісництва: 1 липня 1496 р. господар ВКЛ надав «город нашъ Черниговъ со всѣм, што к нему слушаеть» у вічне володіння князю Семену Івановичу Можайському, в додачу до Стародуба й Гомія (Гомеля). Виняток було зроблено лише для окремих бояр, які «нам мают служити с тѣх именеи своих, што в Черниговском повете мают». Але ті володіння, що на початку року були надані І. Б. Глинському, тепер передавалися у власність князя Можайського⁴⁰.

22 січня 1498 р. великий князь Олександр підтвердив князю І. Б. Глинському лист короля Казимира, яким той «далъ ему чотыри ч(о)л(о)в(е)ки у Стародубском повѣте» у вічне володіння⁴¹. А невдовзі Глинський отримав новий державний уряд – досить престижну посаду намісника Василичської волості (повіту) Троцького воеводства у властивій Литві. 6 березня 1498 р. господар ВКЛ, розглянувши справу двох місцевих бояр, «казал там выехати и гораздо ся того довѣдати намѣстнику василишскому, кн(я)зю Ивану Борисовичу»⁴². Це була остання згадка про І. Б. Глинського. Очевидно, він помер до травня 1501 р., коли намісником Василичським був уже його племінник, князь Василь Львович Глинський⁴³.

Родовід Глинських повідомляє: «А у Князя Ивана у Борисовича у Великаго одна была дочь, а была она за Якубомъ»⁴⁴. Мова йде про Якуба Івашенцовича, намісника Мозирського у 1506 – 1507 рр., котрий відомий як зять князя Михайла Глинського (тобто чоловік його двоюрідної сестри)⁴⁵. У 1508 р. Івашенцович, разом з Глинським, емігрував до Москви. Але його дружина залишилася у ВКЛ і на вимогу великого князя Василя Івановича була прислана до Москви лише у 1511 р.⁴⁶

За актами Литовської метрики відомі ще два сини князя Бориса Глинського, відсутні в родоводі, – Григорій та Дашко (Данило). **Князь Григорій Борисович Глинський** зробив кар'єру в Київській землі (воеводстві). Тут він отримав державний уряд намісника Вруцького (Овруцького), на якому не раз згадується протягом 1496 – 1501 р.⁴⁷. Восени 1503 р. за Овручем на р. Уші литовські війська зазнали поразки від татар; у цій битві загинув і місцевий староста (намісник) князь Григорій Глинський⁴⁸. Очевидно, його братом був **князь Дашко Глинський**, який помер не пізніше 1496 р., коли його син Іван просив великого князя Олександра про надання «манастыра во Вручомъ Светыхъ Праведниковъ Иоакима и Анъны матце своеи кн(я)гини Дашковой». 25 липня 1496 р.

37 Сборник РИО. Санкт-Петербург, 1884. Т. 41. С. 166, 170, 181–183, 185, 187.

38 ЛМ. Кн. 6. Р. 122, nr 140.

39 ЛМ. Кн. 5. Р. 90, nr 129.

40 ЛМ. Кн. 6. Р. 129, nr 156.

41 ЛМ. Кн. 5. Р. 106, nr 167.

42 ЛМ. Кн. 5. Р. 108, nr 173.

43 ЛМ. Кн. 6. Р. 266-267, 271, nr 448-450, 457.

44 Родословная книга по трем спискам. С. 158, 85.

45 Акты, относящиеся к истории Западной России. Санкт-Петербург, 1848. Т. II. С. 49, № 41 (посольство короля Жигимонта до хана Менгли-Гірея 1508 р.); *Wolff J.* Kniaziowie litewskogusc... S. 79.

46 Акты, относящиеся к истории Западной России. Т. II. С. 69-70, № 57 (кінець 1509 р.); Сборник РИО. Т. 35. С. 490, 493-494.

47 ЛМ. Кн. 6. Р. 124, 146, 250-251, 268, nr 144 (1496.04.27), 199 (1496.07.25), 409 (1499.07.06), 410 (1501.08.18), 452 (1501.07.01).

48 Полное собрание русских летописей. Москва, 1975. Т. XXXII. С. 169. Хронологія тут трохи зіпсована (пропущений 7011 р.), але ця битва відбулася восени після того, як було укладено литовсько-московське перемир'я на 6 років – у березні 1503 р. У Хроніці Биховця, де кириличний текст транслітеровано латиницею, князь Григорій Глинський внаслідок описки в одній літері названий старостою Друцьким («dгuckому»), замість Вруцьким.

литовський господар задовольнив це прохання, надавши монастир у пожиттєве держання княгині Дашковій, а дати їй «увезань» наказав наміснику Вруцькому, князю Григорію Борисовичу⁴⁹.

Князь Іван Дашкович ще 24 червня 1486 р. отримав від короля Казимира «8 копъ з мыта киевського», а 2 червня 1489 р. – «12 копъ з мыта киевського; ему жъ шуба лисья завыиковая с ключа тамъ жо»⁵⁰. 17 серпня 1495 р. йому ж, дворянину господарському, великий князь Олександр надав маєток Гостомль у Київському повіті⁵¹. 15 травня 1499 р. князь Іван Дашкович Глинський отримав привілей на «тъи именья в Киевскомъ повете, в Жытомиры Пирьхаловьское, на имя Ставокъ, данину отца нашего, короля его м(и)л(о)сти (Казимира. – **С. К.**), тежъ подле Киева именье, на имя Гостомль, зъ даньники в Запалцохъ а въ Запрудичохъ, данину нашу, выслугу его»⁵². У 1500 р. князь Іван Дашкович згадується вже як намісник Черкаський⁵³. Вірогідно, у 1501 р. він був висланий до хана Заволзького Шиг-Ахмата, союзника ВКЛ, який зі своєю ордою перебував на московській Сіверщині. Зокрема, у грудні Шиг-Ахмат (уже знаючи про обрання великого князя Олександра королем Польщі), зупинившись на зимівлю в районі Десни, писав до Олександра: «што жъ княз Иванъ Черкаский умираючи вамъ конь отказал, а я на васъ, брата своего, надеючи ся, тотъ есми конь взялъ»⁵⁴. Дійсно, у наступному 1502 р. хан Кримський Менглі-Гірей писав «слово Черкаскому Семєну, прыятелю моему»⁵⁵; з іншого документа 1503 р. видно, що мова йде про відомого Сенька Полозовича⁵⁶.

Ще одним сином князя Дашка Глинського був Василь. 5 вересня 1502 р. **князь Василь Дашкович** отримав деяких підданих у Васишишській волості⁵⁷. У 1504 р. був намісником черкаським; покарав на смерть («шиєю казнил») розбійників-козаків, що пограбували купців і послів з Криму⁵⁸. Як бачимо, князь Василь успадкував не лише приватні володіння, а й (через 2-3 роки) також і державний уряд брата Івана. 1 вересня 1506 р., в Києві, «князь Василей Данилович Глинській, староста Черкаській», засвідчив записи двох київських панів на користь Николо-Пустинського монастиря⁵⁹. Князь Василь Дашкович, намісник черкаський, згадується ще 6 грудня 1506 р.⁶⁰; а 14 серпня 1507 р. він був уже покійним, залишивши 41 золотий боргу: «вмеръ, жоны и детей не маючи»⁶¹. 10 квітня 1508 р. пан Сенько Полозович випросив собі маєтки небіжчика князя Василя Дашковича, що після нього потрапили до зрадників Львовичів Глинських: Гостомль у Київському повіті, Ставок у Житомирському, Гладковичі у Вруцькому, а також двір у Вруцькому замку⁶². Варто зазначити, що із цих маєтків, за даними «Подлинного родослова», Гладковичі Глинські отримали ще від Вітовта при вступі на литовську службу⁶³.

49 ЛМ. Кн. 6. Р. 146–147, nr 199.

50 ЛМ. Кн. 4. Р. 34, 83, nr 1.6, 23.3.

51 ЛМ. Кн. 6. Р. 116, nr 126. 24 липня 1496 р. князь Іван Дашкевич Глинський виграв справу за Гостомль з його колишнім власником (Там само. Р. 133, 145–146, nr 166, 197). Згадується також 27 липня, у Києві чи десь поблизу (Там само. Р. 147–148, nr 202).

52 ЛМ. Кн. 5. Р. 132–133, nr 214.

53 Сборник РИО. Санкт-Петербург, 1884. Т. 41. С. 330 (грамота великого князя Олександра до хана Менглі-Гірея).

54 ЛМ. Кн. 5. Р. 292, nr 477.

55 ЛМ. Кн. 5. Р. 295, nr 490.

56 ЛМ. Кн. 6. Р. 289–290, nr 493.

57 ЛМ. Кн. 6. Р. 286, nr 486.

58 ЛМ. Кн. 6. Р. 92, 95–96, nr 69 (1504.10.19), 70, 76.

59 Архив Юго-Западной России. Киев, 1883. Ч. I. Т. VI. С. 10–13, № V, VI. Записи видані 1 вересня 7015 р., індикта 10; це відповідає 1506, а не 1507 р., як помилково вказано у заголовках публікацій.

60 Lietuvos Metrika. Vilnius, 1995. Кнуга Nr. 8 (1499 – 1514) (далі: ЛМ. Кн. 8). Р. 131, 168, nr 87, 165.

61 Русская историческая библиотека. Петербург, 1903. Т. XX / Литовская метрика. Т. I. Стб. 577–578, № 42 (Книга 2 судових справ).

62 ЛМ. Кн. 8. Р. 252, nr 307. Аналогічний привілей отримав 26 лютого 1509 р. (Там само. Р. 316, nr 424).

63 Родословная книга по трем спискам. С. 196.

* * *

Середня лінія (путивльська)

Вона в «поколінному розпису» викладена дуже коротко: «А у Князя Федора Ивановича, у внука Князя Александрова одинъ сынъ Князь Михайло Путимской; а у Князя Михаила сынъ Володимиръ да двѣ дочери»⁶⁴. Серед Глинських додатковим прізвиськом «Путивльські» називалися Богдан Федорович, намісник путивльський (до 1500 р.) та його син Володимир – єдиний представник роду, який носив таке ім'я. Звідси, «за буквою джерела», випливає, що Михайло Федорович «Путимской» – це і є Богдан Глинський-Путивльський. Тим більше, що ім'я Богдан є некалендарним, тобто його носій *обов'язково* мав отримати ще й якесь друге, хрестильне ім'я. Але Ю. Вольф, розробляючи генеалогію Глинських, пішов іншим шляхом, визнавши у цитованому фрагменті родоводу помилку: «Подробиці ті однак без сумніву помилкові, виникли внаслідок поплутання того князя Федора Ивановича з князем Федором Семеновичем і його потомством»⁶⁵. Справа в тому, що в родоводі Глинських дійсно вказаний Богдан Федорович – другий син Федора Семеновича з молодшої лінії (двоюрідного брата Михайла «Путимского»). Тож Вольф і прийняв його за Богдана Глинського-Путивльського, приписавши всю гілку путивльських («галузь Черкасько-Путивльську») до нащадків Федора Семеновича, а не його старшого дядька Федора Ивановича. Що ж до сина останнього, Михайла «Путимского», то він у генеалогічній схемі Вольфа взагалі зникає⁶⁶. Ця схема, завдяки високому авторитету польського дослідника, була прийнята і в подальшій історіографії⁶⁷. Однак насправді її слід визнати помилковою.

По-перше, батько князя Богдана Федоровича Глинського-Путивльського, за свідченнями актових документів, усе життя провів на Київщині: служив удільним князем київським Олельку Володимировичу (1440 – 1455), Семену Олельковичу (1455 – 1471), а потім ще й виконував розпорядження воеводи київського Мартіна Гаштовта (див. нижче). Тож чи можна ототожнити цього Федора (слідом за Ю. Вольфом) з Федором Семеновичем, який наприкінці XV ст., разом зі своїми братами, офіційно числився в категорії «Князи и бояре смоленские», реально володіючи землями на прикордонні з Московською державою (див. наступний підрозділ)? Гадаємо, що ні. По-друге, зі схеми Вольфа взагалі «випадає» Михайло Федорович «Путимский» – неже він був чистою вигадкою автора «поколінного розпису»? Нарешті, у 1509 р. «братаничем» князя Богдана Глинського зветься князь Михайло (Львович)⁶⁸ – отже, вони були двоюрідними дядьком і племінником, а не троюрідними братами (як виходить за версією Вольфа).

Що ж до Богдана, другого сина Федора Семеновича, вказаного у «поколінному розписі», то його слід ототожнити не з Богданом Федоровичем Глинським-Путивльським († 1512), а з його повним тезкою, який жив приблизно на півстоліття пізніше і служив Москві. А саме, у «Дворовой тетради» 1550-х рр. серед царських дворян, осаджених у Ярославці (підмосковному Малоюрославці), записаний «Князь Богдан княж Федоров сын Глинского. Умре»⁶⁹. Очевидно, цей Богдан Федорович виїхав до Москви ще у 1508 р., разом зі своїми старшими троюрідними братами, синами Льва Борисовича. Саме до нього слід віднести інструкцію, отриману московськими посланцями у 1522 р.: «А нѣчто взомлютъ (литовські представники. – **С. К.**) о Богданѣ о Глинскомъ, или о его снохахъ, о Глинскихъ женахъ, или о иныхъ, которые зъ Глинскимъ приѣхали (...)»⁷⁰.

Таким чином, насправді свідчення «поколінного розпису» про походження путивльської лінії Глинських жодних серйозних запитань не викликає. Автор родоводу лише пропустив некалендарне ім'я Михайла Федоровича «Путимского» – Богдан. Останнє, у

64 Родословная книга по трем спискам. С. 158, 85 (тут помилково «Путинской»).

65 *Wolff J.* Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 78.

66 *Wolff J.* Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 86–87, 92.

67 Напр.: *Бычкова М. Е.* Родословие Глинских... С. 296; *Яковенко Н.* Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII століття. Київ, 2008. С. 362, 364.

68 Акты, относящиеся к истории Западной России. СПб., 1848. Т. II. С. 70, № 57.

69 Тысячная книга 1550 г. и Дворовая тетрадь 50-х годов XVI в. М.; Л., 1950. С. 208.

70 Сборник РИО. Санкт-Петербург, 1882. Т. 35. С. 661, 663. Зазначимо, що у роді Глинських існував ще і третій (!) князь Богдан Федорович – син Федора Ивановича, племінника Федора Семеновича; він згадується у ВКЛ протягом 1534 – 1586 рр. (*Wolff J.* Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 90).

кожному випадку, не могло бути *єдиним* іменем його носія, який обов'язково мав носити ще й ім'я, присутнє в офіційному православному іменослові. На користь тотожності Михайла «Путимського» з Богданом Глинським-Путивльським свідчить їхнє однакове по батькові, однакове «додаткове» прізвище, а також наявність у обох «спільного» сина Володимира (за родоводом – син Михайла «Путимського», за актовими джерелами – син Богдана Путивльського). У достовірності інформації «покоління розпису» не залишає сумнівів пом'яник Введенської церкви Києво-Печерської лаври, де міститься стаття «Ро(д) Кн(я)зя Володимера Путивльско(го)». Вона включає всього чотири чоловічі імені: князів Бориса, Федора, *Михайла* і ще якогось Андрія⁷¹. У перших двох однозначно впізнаються Борис та Федір Івановичі Глинські, тоді як їхній молодший брат Семен (за Вольфом – предок Путивльської лінії) пропущений. З хрестильним же іменем Михайла у пом'янику міг бути записаним, як і в «поколінному розписі», лише батько Володимира Путивльського – Богдан Федорович, син Федора Івановича.

Князь Федір Іванович, середній з трьох братів Глинських, успадкував їхнє родове Глинське князівство (яке потім розділили, як «вотчину свою», двоє синів Федора). Цей факт свідчить, що станом на середину XV ст. предківські володіння Глинських, перетворившись на майже безлюдну пустелю, уже поступалися за своїм значенням (прибутковості) маєткам, які вони отримали від господарів ВКЛ. Із сіл, отриманих першими Глинськими від Вітовта, нащадкам князя Федора Івановича, а отже, колись і йому самому, належало с. Стайки під Києвом⁷².

У 1440 р. литовський уряд нового великого князя, малолітнього Казимира Ягеллона, відновив удільне князівство Київське, надане Олександрю (Олельку) Володимировичу. На службу до нього й перейшов князь Федір Глинський, а після смерті Олелька († 1455) продовжив служити його сину, Семену Олельковичу († 1471). Від вказаних князів Київських Глинський отримав село й селище на Київщині, потім ще сільце – від короля Казимира і ще одне купив сам. Про це нам відомо з пізнішого підтвердження, виданого князю Богдану Федоровичу Глинському. Зокрема, там говориться, що «отець его княз Федоръ выслужил на кн(я)зи Александре а на кн(я)зи Семене село Боровое во Олевской волости *пят ч(о)л(о)в(е)ковъ данныхъ, и теж отецъ жо его выслужил на кн(я)зи Александре ж а на кн(я)зи Семене селище в Черкасскомъ повете на имя Радивоново на Тасмени и с пасеками, а озера и луки на Днепре, и со всеми входы и приходы, и што к тому селищу здавна прислухало. А далеи отецъ жо его княз Федоръ выслужил на отцы нашом, короли его м(и)л(о)сти, Голубея в Завскои волости, а в том Голубе один ч(о)л(о)в(е)къ данъныи. И теж отецъ жо его купил Некрашов в Киевском повете на Красном реце»⁷³. Після ліквідації Київського князівства князь Федір Глинський підлягав владі литовського пана Мартіна Гаштовта, воєводи Київського (1471 – 1480)⁷⁴, який «высылалъ» його ділити володіння між київськими боярами⁷⁵.*

Князь Богдан-Михайло Федорович разом з молодшим братом Григорієм успадкували безлюдні землі своїх предків – колишнє Глинське князівство. До 1498 р. брати розділили «вотчину свою», причому «Богдану болшому досталося Сѣверь-Сулская, и рѣка Сула съ верху до устья, и на иныхъ мѣстѣхъ и иные помѣстья»⁷⁶. Перша чітко датована згадка про князя Богдана Федоровича відноситься до 7 серпня 1488 р., коли йому було призначено виплату «10 копъ з мыта въ Киеве etc»⁷⁷.

Урядова кар'єра князя Богдана Глинського розпочалася на південному прикордонні Київської землі, де він отримав посаду черкаського намісника. У вересні 1493 р. московський посол у Криму звітував про недавні події, що сталися влітку (десь після

71 Поменник Введенської церкви в Ближніх печерах Києво-Печерської лаври / Упорядкування та вступна стаття О. Кузьмука // Лаврський альманах. Київ, 2007. Спецвипуск 7. С. 30.

72 *Келембет С.* Князі Глинські: походження роду... С. 6, 7, прим. 25.

73 LM. Кн. 6. Р. 164, nr 238 (1497 р.); те ж саме більш коротко – р. 114, nr 120 (1495 р.).

74 *Wolff J.* Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1386 – 1795. Kraków, 1885. S. 19.

75 LM. Кн. 5. Р. 45, nr 16 (згадка в акті 1494 р.); *Грушевський М.* Кілька київських документів XV – XVI в. // Записки Наукового товариства імени Шевченка. Львів, 1896. Т. XI. С. 10 (список 1572 р.).

76 Дворцовые разряды. Санкт-Петербург, 1851. Т. II. Стб. 900 (переказ змісту акта у 1638 р.).

77 LM. Кн. 4. Р. 65, nr 16.6.

Петрового посту). «Да приходилъ, государь, Уздемиръ царевичъ (брат хана Кримського Менглі-Гірея, що перебував на службі у його ворога – великого князя Олександра Литовського. – **С. К.**), да съ нимъ приходилъ Богданъ, черкаской воеводка, да взяли новый городокъ; а царевичъ Ахмать-Кирей (син Менглі-Гірея. – **С. К.**), государь, воеваль и полону ималь много». Тоді ж під «новим городком», недалеко від переправи через Дніпро, «Черкасци ночи люди многіе» пограбували московського посла, який повертався від воеводи Молдавського. Зазначимо, що в листі самого Менглі-Гірея до Івана Московського, де повідомлялося про вказаний інцидент, нападники «изъ Черкаського городка» фігурують як «казаки»⁷⁸ – це один із найраніших випадків вживання даного терміну (татарського походження) стосовно «українних» підданих ВКЛ.

У середині вересня кримський хан відправив до Москви ще один лист, в якому розповідав про недавні події більш докладно. Він арештував литовського посла, а «людей его (великого князя Олександра. – **С. К.**) воевавъ разорили, и Ахметъ-Кирей, сынъ мой, и тотъ людей его повоевавъ, и бившия Божьимъ даньемъ и силою, которые въ погонь приходили, и тѣхъ людей побивъ, а лутчихъ людей съ собою привель». У відповідь Олександр Литовський «не утерпя нашего брата Уздемира царевича къ намъ послалъ, Черкаского городка князя Богдана вмѣстѣ послалъ (...) Которой городъ на Нѣпрѣ чинилъ есми, вземши и разорили на тритцать тысящъ алтынъ денгами взяли, а въ немъ шестьдесятъ да четьре человекѣ взяли, а иныхъ побили, а иныхъ въ полонъ свели». Усього ж, за словами Менглі-Гірея, для будівництва фортеці він «на полтораста тысящъ алтынъ долгу учинивъ и нарядилъ, и нынѣ тотъ долгъ на мнѣ. А какъ тотъ городъ сдѣланъ, а Литовскую землю какъ разорити было, и язъ разболѣлъ, и въ ту пору пришедъ городъ нашъ взяли да и разорили да и прочь пошли (...)». Здається, після цього хан «сѣмъ ѣздомъ пришедъ съ пушками и съ пищальми на Черкаской городокъ пришли есмя»; вороги, завчасно попереджені сторожами на Дніпрі, «сколко городовъ своихъ пометавъ побѣжали; и мы шодшы Черкаской городокъ въ головахъ и иные ихъ города пожгли, наблизу они людей своихъ не оставили бѣгу для». Царевич Ямгурчей також писав до Івана Московського: «Да ещо со царемъ (Менглі-Гіреєм. – **С. К.**) вмѣстѣ сѣли на конь на твоего недруга, Черкаской городокъ да Каневъ столкно ся надъ ними стало на украинной землѣ у недруга какъ столное мѣсто было, ино ся то разорилъ»⁷⁹.

У тому, що «черкаской воеводка» князь Богдан був саме Глинським, не залишають сумніву деякі інші факти. По-перше, навіть у 1495 р., коли Глинський уже займав посаду намісника Путивльського повіту, в Черкасах усе ще проживали «слуги и люди ег(о)»⁸⁰. Та головне, у 1507 р. черкаські міщани представили королю Жигимонту старий «листъ судовый князя Богдановъ Федоровича», і король підтвердив винесений у ньому вирок⁸¹. Це однозначно свідчить, що колись раніше князь Глинський займав у Черкасах державний уряд намісника, до повноважень якого входив розгляд судових справ⁸².

Залишається з'ясувати ще одне питання: який саме новозбудований «городъ на Нѣпрѣ» спустошили царевич Уздемир і князь Богдан Глинський? М. Грушевський

78 Сборник РИО. Санкт-Петербург, 1884. Т. 41. С. 194–195 (у тексті ханського ярлика видавець неправильно поставив розділовий знак коми – пор. нижче з листом самого московського посла).

79 Сборник РИО. Т. 41. С. 196, 198.

80 ЛМ. Кн. 6. Р. 114, нр 121.

81 ЛМ. Кн. 8. Р. 190, нр 196.

82 Ідентифікацію «князя Богдана» 1493 р. як Глинського встановив А. Яковлев (*Яковлев А.* Намісники, державці і старости господарського замку Черкаського в кінці XV і в XVI в.в. // Україна. Київ, 1907. Т. III. Сентябрь. С. 344). Разом з тим дослідник, схоже, помилився, стверджуючи, нібито князь Богдан Федорович мешкав у Черкасах уже в 1488 р. – пов'язавши запис Литовської метрики про надання йому 10-ти коп з київського мита (див. вище) з попереднім записом про надання пушкарю черкаському Циморману (слова «там жо» напевне відносяться до першого запису, вказуючи на джерело виплати пушкареві – «з мыта луцького»). Також Яковлев відносить до князя Богдана Глинського звістку про те, що в 1489 р. на Дніпрі люди пана Юрія Пацевича (воеводи Київського) «въ головахъ Богданъ да Голубецъ да Васко Жила со многими людьми» побили і пограбували московських купців (Сборник РИО. Т. 35. С. 23). Чисто теоретично це можливо; але досить дивно, що Богдан тут названий так просто, без князівського титулу і прізвища. Див. про це: *Грушевський М.* Історія України-Руси. Київ, 1995. Т. VII. С. 89–90.

вважав, що тут мався на увазі Очаків⁸³. Однак про Очаків, що стояв на березі Дніпро-Бузького лиману, навряд чи можна було говорити як про фортецю «на Дніпрі». Менглі-Гірей ще у червні 1492 р. писав до короля Казимира, що він «вжо еси поехалъ со всеми людьми своими города Тягини оправляти». У серпні Іван Московський указував хану Кримському: «а что городъ дѣлаешъ на Днѣпрѣ, и намъ сказывали, что тотъ городъ далече от Литовскіе земли, близко деи устья Днѣпрьского (...)»⁸⁴. Нарешті, у листопаді 1492 р. з ВКЛ повідомляли до Польщі: «Тыми разы дошли до насъ слухи таковые, ижъ царь перекопскии Мендли Кгереи вытягнулъ с Перекопа со всеми моцами своими. А тягнеть до того замьку своего, которыи лета минулого оправил на сеи (правій. – **С. К.**) стороне Днепра с помощью цара турецкого, именовъ Тягининъ»⁸⁵. Таким чином, мова йде про фортецю Кримського ханства, збудовану на правому боці нижнього Дніпра біля сучасного с. Тягинка (і однойменної річки), приблизно за 30 км вище пізнішого Херсона. Саме здобуття Тягинського замку в 1493 р. стало першим значним військовим успіхом дніпровських (черкаських) козаків, а князь Богдан Глинський – виявляється їхнім першим відомим очільником.

Утім, уже наступного року литовський господар замінив свого намісника у Черкасах. 17 травня 1494 р. як такий згадується пан Кміта Олександрович⁸⁶, до того – путивльський намісник (згадується 30 квітня 1490 р.⁸⁷). Натомість, князь Богдан Федорович був переведений до сіверського Путивля, намісником якого вперше названий у акті від 2 липня 1495 р.⁸⁸. Цю посаду Глинський займав протягом наступних п'яти років. Його зв'язок з Путивлем, хоча й відносно недовгий, виявився настільки міцним, що «надав» князю (посмертно), а також і його нащадкам, додаткове прізвище «Путивльського».

27 липня 1495 р. великий князь Олександр видав на користь князя Богдана Федоровича, путивльського намісника (який, очевидно, особисто прибув до столичної Вільни) відразу три документи. 1) Лист до господарського дворянина, князя Льва (Глазинича?): «Што дали есмо тебе именовице в Менскомъ повете Кгирятовича а Кготевича, ино просил в насъ того именовица наместъникъ путивльскии кн(я)зь Богдан Федоровичъ и мовил перед нами, ижъ хочет о том с тобою згодити ся и хочет тебе до смерти ховати». Якщо вони дійдуть між собою такої згоди, то литовський господар надає згаданий маєток князю Богдану за умови, щоб той опікав безсімейного князя Льва до його смерті; якщо ж не дійдуть – маєток надається Богдану після смерті Льва. 2) Підтвердження на батьківські вислуги – «села в Киевском повете у в Олевской волости на имя Бобровое (так!, має бути Боровое. – **С. К.**) а в Завской волости Голубеевъ, а въ Черкасахъ Радивоново». На ці володіння батько князя Богдана і він сам колись отримали підтвердження короля Казимира; але «как деи Киевъ татарове сожгли (напевне, під час нашествия Менглі-Гірея 1482 р. – **С. К.**), ино деи тотъ привилеи тогда ж в Киеве згорел». 3) Лист до черкаського намісника, пана Кміти Олександровича, щоб той слуг і людей князя Богдана, які живуть у Черкасах, не судив і не брав з них судових штрафів – відповідно до загального привілею Київській землі⁸⁹.

2 жовтня 1497 р. князь Богдан Федорович Глинський, путивльський намісник, отримав підтвердження на маєтки, вислужені та куплені його батьком у Київській землі (див. вище), а також і свої власні: «и што теж самъ княз Богдан выслужил на нас именовъ в Менском повете на имя Гармановское а Кгирятово, и теж княз Богдан жо купил в Романа Есковича половину Жукина на Десне рече з нашим призволением»⁹⁰.

У лютому 1498 р. великий князь Іван Московський скаржився, що його посол Плещеев, їдучи з Туреччини разом з московськими й іноземними купцями, «какъ пришли въ Путимль, и твой наместникъ путимльской Богданъ того нашего посла и тѣхъ

83 Грушевський М. Історія України-Руси. Київ, 1995. Т. VII. С. 59, 83, 90.

84 Сборник РИО. Т. 41. С. 167.

85 ЛМ. Кн. 5. Р. 174, 182, 183, nr 269, 282, 283.

86 ЛМ. Кн. 5. Р. 51, nr 31.

87 ЛМ. Кн. 4. Р. 43, nr 7.

88 ЛМ. Кн. 6. Р. 240, nr 383; див. також nr 384 (16 липня), р. 241, nr 386 (16 квітня 1496 р.).

89 ЛМ. Кн. 6. Р. 113-114, nr 118, 120, 121. У 1496 р. князь Богдан отримав від ключника київського «13 судовъ северское дани» (р. 242, nr 388).

90 ЛМ. Кн. 6. Р. 164-165, nr 238. Згадується ще як намісник Путивльський, 14 травня 1497 і 28 квітня 1498 р. (ЛМ. Кн. 6. Р. 243, 245, nr 393, 397).

нашихъ гостей къ намъ не пропустилъ». На це великий князь Олександр Литовський відповів: «Ино намъ то вѣдомо, писалъ о томъ къ намъ намѣстникъ, князь Богданъ, чтожь тотъ его посоль Михайло Плещеевъ приѣхалъ къ Путивлю и съ тыми гостми, а съ ними посполу многіе люди Татарове пришедчи, и въ земли нашой по вскрайнамъ великіе шкоды нам починили; и онъ былъ его для того позадержалъ, покуль мы его навчимъ о томъ. И мы до него писали, ажбы его пропустилъ; и онъ его того же часу, и гостей тыхъ, которые приѣхали съ нимъ, пропустилъ». Литовський володар докоряв московському, що його послі «поганство Татаръ наводять на наши земли, а гостей купцовъ проводятъ съ собой мимо наши головныи мѣста» – Київ і Луцьк, аби не платити там законне мито⁹¹.

В останні роки XV ст. приватні володіння князя Богдана Глинського продовжували зростати. 14 травня 1498 р. він отримав від великого князя Олександра навечно с. Тулобле у Київському повіті. 18 листопада 1499 р. – «данникъ данъ Сухаревичъ в Киевскомъ повете в Завскои волости до воли». 21 листопада – отримав підтвердження на с. Тулоблем, а також «штож купил именье в боярина киевского, в Бориса Тишковича, отчину его въ Киевском повете во Олевскои волости на имя Ирову, пятъ потуговъ на рече болшой на Уборти и на речѣце Ировце теж вечно»⁹².

1 лютого 1500 р. князь Богдан Глинський зробив надання Київському Николо-Пустинському монастирю. У цьому документі говорилося: «Посмотрѣль есми въ листъ, што писала до мене тетка моя, смиренная старица Гафтелина, бывшая пани Иванова Каленицкого Агафья, о нашомъ имѣньи о Гатномъ, абыхъ его далъ и записалъ святому чудотворцу Христову Николѣ Пустыньского монастыря. И я Богданъ Федоровичъ Глинскій, намѣстникъ Путивльскій, и зъ своею княгинею Марьею и зъ нашими дѣтками, дали есмо тое нашо имѣнье Гатное, въ Киевскомъ повѣтѣ, святому чудотворцу Христову Николѣ Пустыньского монастыря (...)». Серед свідків цього акта вказані «бояре наши», в т. ч. адміністратори путивльських волостей: «сотникъ Хотѣньскоѣ волости Некрашъ», «сотникъ Меленьскій Гридя, а Биринскоѣ волости Матвѣй Аборака», а сотника Немирьского сынъ Яковъ». Сам лист був «Писанъ въ Млѣнѣ на рѣцѣ Семи» – у Мленській волості на Сеймі⁹³.

Переломним моментом у житті князя Богдана Федоровича стала московсько-ли-

91 Сборник РИО. Т. 35. С. 244, 245; те ж саме: ЛМ. Кн. 5. Р. 245–246, nr 391; ЛМ. Кн. 6. Р. 86, nr 58.

92 ЛМ. Кн. 6. Р. 174, 227, 233, nr 256, 350, 364.

16 лютого 1499 р. згадується якийсь князь Богдан Боровський, який мав судову справу зі смоленськими боярами за сільце Немчиновське (ЛМ. Кн. 5. Р. 117–118, nr 191). Ще кн. Федір Глинський, батько Богдана, отримав с. Борове на Київщині. М. Є. Бичкова пише, що саме «його нащадки писались як кн. Боровські (Вольф. 86–87)» (Бичкова М. Е. Родословие Глинских... С. 296). Однак на вказаних сторінках книги Вольфа про це нічого не говорить. Більше того, Вольф схилився до думки, що Боровські були князями «чисто литовського походження» (Wolff J. Książowie litewsko-ruscy... S. 10, por. 86–87). Сином князя Богдана 1499 р. був князь Юрій Боровський і т. д. (Там само). Тоді як у Богдана Глинського був лише один син, Володимир Путивльський. Встановити місцезнаходження родового гнізда князів Боровських дозволяє королівський акт, виданий князю Миколаю Боровському в 1625 р. – «привілей додатковий до Буловець на село Боровське (...) у Смоленському (воєводстві)» (Там само. S. 11). Це нинішні «деревні» Боровское і Буловіца в Починковському р-ні Смоленської обл. Між ними є ще «деревня» Бердібяки, назву якої той же Вольф пов'язав з князями Бердібяковичами, які наприкінці XV ст. згадуються як дрібні землевласники Смоленської землі (Там само. S. 2). Порівнюючи ці факти, ми навряд чи помилимося, визнавши князів Боровських нащадками Бердібяковичів.

Князь Богдан Федорович за життя називався лише Глинським, після смерті – Путивльським (Путимським), але ніколи – Боровським. Утім, таким прізвиськом в одному акті 1571 р. зветься його онук, князь Богдан Володимирович – власник Борового і Ярового на Київщині (Архив Юго-Западной России. Киев, 1911. Ч. VIII. Т. VI. С. 330, № СХІІІ). Він помер бездітним, і «спадокъ по зошломъ князю Богдане Путивльскомъ въ именахъ Боровой и Яровой» перейшов до князя Богуша Корецького (Архив Юго-Западной России. Киев, 1859. Ч. I. Т. I. С. 108, № 17 (1576 р.)). У власних актах він теж виступає як «князь Богдан Володимирович Путивльскій» (Однороженко О. Руські королівські, господарські та князівські печатки XIII – XVI ст. Харків, 2009. С. 90, прим. 1).

93 Акты, относящиеся к истории Западной России. Санкт-Петербург, 1846. Т. I. С. 201–202, № 178 (за оригіналом).

товська війна 1500 – 1503 рр. У 1500 р. воєвода Яков Захарович, привівши до присяги на вірність Москві головних сіверських князів (Можайського-Стародубського та Шемячича Новгород-Сіверського), разом з останніми «городъ Путивль взя, августа 6, на Спасовъ день, князя Богдана Глинского поималъ и зъ женою»⁹⁴. Тоді ж у полон потрапив Володимир, неповнолітній син намісника путивльського, і його вихователь Федір – майбутній святий Фотій Волоцький. «И егда князь Богданъ Путивльскій жил на своей вотчинѣ (так! – **С. К.**), во градъ Путивле, и в те времена сей Феодоръ служилъ князю Богдану Путивльскому; и добродетѣльнаго ради его нрава князь Богданъ у своего сына, князя Владимира, повелѣлъ дяткою ему быти. Егда же великого князя Ивана Васильевича, всея Руси самодерсца, посланиемъ воеводы с войском взяли град Путивль, тогда со князем Богданомъ, и з сыномъ его князем Владимиром, и с прочими и сего Феодора плениша»⁹⁵.

Полон князя Богдана виявився довгим. Тож приватні володіння московського бранця, за свідченням самого короля Жигимонта в 1512 р., «дали были завѣдати служебнику его Заморенку», який і завідував ними аж до смерті князя⁹⁶. Втім, частина маєтків Глинського дісталася іншим власникам. Зокрема, села в Олевській волості Київського повіту до 1508 р. «держал зрадца наш князь Иван Глинский, на имя Каменое да Боровое, что ему достались после князя Богдана Федоровича»⁹⁷.

Восени 1509 р. король Жигимонт вимагав від великого князя Василя Московського, щоб той у числі деяких затриманих у Москві литовських полонених відпустив і Богдана Глинського. На це була отримана така відповідь: «А о князѣ Богданѣ Глинскомъ и о Якубѣ Ивашиновѣ (зять князя Ивана Борисовича Глинського, див. вище. – **С. К.**) посломъ его отказано, что приѣхали они къ государю служити»⁹⁸. Наприкінці того ж року Василь Московський ще раз нагадав литовським послам: «И Богданъ Глинской билъ намъ челомъ, братаничемъ своимъ княземъ Михайломъ (Львовичем Глинским. – **С. К.**), чтобы намъ его пожаловати, велѣти ему собѣ служить; и мы, по его челобитью, Богдана пожаловали, велѣли ему собѣ служить; да и посломъ брата нашего и свата (Жигимонта. – **С. К.**), которые у насъ были о миру, Станиславу Глѣбову съ товарищи, о Богданѣ о Глинскомъ тогда отговорено, что Богданъ билъ челомъ служити намъ (...) и намъ Богдана Глинского (...) отпустити непригоже»⁹⁹. Посольство пана Станислава Глібовича перебувало у Москві 19 вересня – 10 жовтня 1508 р.; на той час князь Михайло Глинський, залишаючись на території ВКЛ, уже приніс присягу Василю Московському¹⁰⁰. Таким чином, перехід Богдана Глинського на московську службу, за посередництвом його двоюрідного племінника Михайла Львовича, відбувся в 1508 р.

Утім, король Жигимонт продовжував наполягати на звільненні князя Богдана. Ще в 1512 р. московські представники вкотре відповідали литовським: «А о Богданѣ Глинскомъ (...) многижды королю отказывано, что они государю служатъ»¹⁰¹. Невдовзі ж після цього князь Богдан Федорович, можливо, так і не отримавши реальної свободи, помер. У 1512 р. король Жигимонт писав до князів Михайла Мстиславського і його братів Жославських: «Повѣдилъ передъ нами воевода Киевскій, подчашій нашъ, намѣстникъ Мерецкій и Мозырскій панъ Юрьи Николаевичъ Радивиловича, ижъ зять вашъ князь Богданъ Путивльскій, будучи на Москвѣ у великого князя у вязенствѣ, Богу душу отдалъ»¹⁰².

94 Полное собрание русских летописей. Санкт-Петербург, 1859. Т. VIII. С. 239, і т. д.

95 Древнерусские патерики. Киево-Печерский патерик. Волоколамский патерик. Москва, 1999. С. 223 (Житіє Фотія Волоцького).

96 Акты, относящиеся к истории Западной России. Санкт-Петербург, 1848. Т. II. С. 100, № 76.

97 ЛМ. Кн. 8. Р. 255, нр 312 (надання їх князю Юрію Дубровицькому в 1508 р., після зради Глинського).

98 Сборник РИО. Т. 35. С. 490.

99 Акты, относящиеся к истории Западной России. Т. II. С. 68, 70, № 57 (відповідь на литовське посольство від 28 листопада, з 7-ї книги Литовської метрики); Сборник РИО. Т. 35. С. 491.

100 Полное собрание русских летописей. 1859. Т. VIII. С. 249–250.

101 Сборник РИО. Т. 35. С. 494 (1511 р.), 498 (1512 р.).

102 Акты, относящиеся к истории Западной России. Т. II. С. 100, № 76. Цей лист у 7-й книзі Литовської метрики не датований; але він записаний між актами 1512 р. Юрій Радивилович

З цього документа випливає також, що дружина князя Богдана Федоровича, Марія (див. вище під 1500 р.), була дочкою князя Івана Юрійовича Жославського (Заславського) – сестрою його синів, до яких писав король. В одному пізнішому акті (1551 р.) згадано, що черкаський маєток на р. Вязані князь Жославський дав у посаг своїй дочці, видаючи її за князя Путивльського¹⁰³. Після смерті Богдана його вдова повернулася до ВКЛ, де вдруге вийшла заміж за князя Івана Васильовича Красного (Друцького): останній 2 червня 1516 р. записав кілька маєтків «Марині, дочці князя Жославського Івана Юрійовича, дружині своїй»¹⁰⁴. Князь Володимир Богданович Путивльський довго служив у Москві, на якийсь час повернувся до ВКЛ (1532 – близько 1540 р.), а потім знову подався до Москви. Його маєтки на Київщині успадкували дружина та син, князь Богдан Путивльський¹⁰⁵, який помер бездітним до 1571 р.¹⁰⁶. Крім сина Володимира, у Богдана Федоровича було ще дві дочки, Анастасія та Марія¹⁰⁷.

Князь Григорій Федорович Глинський, молодший брат Богдана, здається, згаданий лише в переказі акта, яким вони до 1498 р. розділили «вотчину свою». Тоді «Григорью меншому досталося Сьверь-Глинщина, и въ Ворсклѣ, и Мерла рѣчка съ верху до устья, а на рѣчкѣ Удой Сьверь и городище Полствинь, и рѣчка Куренка и иные помѣстья розные в иныхъ мѣстѣхъ»¹⁰⁸. За деякими даними, його син, князь Юрій Григорович Глинський, згадується в травні 1537 р.¹⁰⁹. Дійсно, останнім чоловічим представником роду Глинських, який володів запусілою «Глинщиною» у поріччі Ворскли, був князь Юрій. Потім же ця територія перейшла до його свояків по жіночій лінії.

Княжна Марина Юріївна Глинська вийшла заміж за Яцька Єльця, державцю Чорнобильського. Після того, як Глинський виїхав до Москви, король Жигимонт I «Полтаву над річкою Ворсклою, як спадщину жінки його (Єльця. – **С. К.**), повернув йому»¹¹⁰. Інші володіння Глинських на Ворсклі відійшли до сестри князя Юрія, Огрофени. У 1638 р. московським послам було представлено ряд старих документів, серед яких значилися: «Листъ судовый или закладной князя Юрья Глинскаго сестры

був воєводою Київським у 1510/11 – 1514/15 pp. (*Wolff J. Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego*. S. 20). Дату смерті князя Богдана підтверджує і те, що після 1512 р. вимоги короля Жигимонта про його звільнення припиняються. Щоправда, ще у 1522 р. московські послани до ВКЛ отримали інструкцію: «А нѣчто взмольять (литовські представники. – **С. К.**) о Богданѣ о Глинскомъ (...)» (Сборник РИО. Т. 35. С. 661, 663). Але тут, напевне, мова йде про повного тезку Богдана Федоровича – його двоюрідного племінника, який виїхав до Москви в 1508 р. (див. вище).

103 *Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy...* S. 88 (посилання: S. 24 k. 55 od.).

104 *Lietuvos Metrika*. Vilnius, 1998. Knyga Nr. 1 (1380 – 1584). P. 76, nr 328 (польська регеста).

105 *Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy...* S. 88.

106 Архив Юго-Западной России. Киев, 1911. Ч. VIII. Т. VI. С. 330, № СХІІІ; Киев, 1859. Ч. I. Т. I. С. 108 (1576 р.).

107 *Бычкова М. Е. Родословие Глинских...* С. 297, посилання: ЛОИИ. Ф. 180. Кн. 153. Л. 14 об. (це фонд паперів відомого генеалогіста Г. О. Власєва).

108 Дворцовые разряды. Санкт-Петербург, 1851. Т. II. Стб. 900 (переказ 1638 р.). Про локалізацію цих володінь див.: *Келембет С. Князі Глинські: походження роду, Глинське князівство, володіння в Сіверській землі // Сіверянський літопис*. 2019. № 2. С. 11–13.

109 *Бычкова М. Е. Родословие Глинских...* С. 297, посилання: ЛОИИ. Ф. 180. Кн. 153. Л. 14 об.

110 *Niesiecki K. Herbarz Polski*. Lipsk, 1839. Т. IV. С. 479; *Boniecki A. Herbarz Polski*. Warszawa, 1905. Т. VIII. С. 384 (посилання на книги Литовської метрики 8, 15, 17, 61). На жаль, Несецький не повідомляє, коли саме Глинський виїхав до Москви, а Єлець відповідно отримав Полтаву. У 1508 р. до Москви емігрував князь Юрій Хромий, який разом з князями Іваном та Дмитром Васильовичем Глинськими володів палацом під Клецьком (ЛМ. Кн. 8. Р. 258, nr 317). У 1522 р. «Федьковая, дочка князя Івана Хромого» скаржилася на пана Сенька Полозовича, «и жь бы онъ держалъ именья, близость еѣ» (Русская историческая библиотека. Петербург, 1903. Т. XX / Литовская метрика. Т. I. Стб. 1092, № 369 (Книга 2 судних справ)). На цій підставі Ю. Вольф припускав, що Юрій Хромий міг бути тотожним одному з двох Іванів – братів Дмитра Васильовича (*Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy...* S. 80). Сенько Полозович у 1508 р. отримав володіння князя Василя Дашковича (див. вище); очевидно, саме на них претендувала дочка князя Івана Хромого. У кожному випадку, Юрій (Іван) Хромий явно був нащадком Бориса Глинського (який вислужив володіння під Клецьком), а не його брата Федора – діда Юрія Григоровича.

Огрофены Байбузины на Ворскль и Глинщину, писан в Черкасѣхъ, лѣта 1537, мѣсяца Мая въ 12 день, индикта 10 (...) и записка на имѣнье Глинщина и Ворскль и иныхъ вотчинъ отъ княжны Огрофены Васильевны Глинской, землянки Черкаской, зятю ее Михайлу Ивановичю Грибунову подъ дачею лѣта 1550, Ноября 12 дня, индикта 8»¹¹¹. В описі Черкаського замку 1552 р. вказано, що «Михайло *Грабуновичъ* маєть по жоне жъ, *князьне* Домонтовне селище у *Лебединѣ* на поли зъ Яномъ Кельбовѣскимъ, а другое селище и городище за Днепромъ у Сивере на рецѣ *Ворскле*, на имя *Глинско*»¹¹². Напевне, тестем Михайла Грабуновича (Грибунова) був князь Василь Домонт, землянин черкаський, згаданий у тому ж описі безпосередньо перед своїми зятями. Тещею ж Грибуновича, тобто дружиною князя Домонта, як видно з акта 1550 р., була княжна Огрофена Глинська, від якої він і отримав «Глинско»¹¹³.

На підставі цих даних Ю. Вольф викомбінував, що Огрофена Васильівна, дочка князя Василя-Григорія (так!) Федоровича, була заміжня двічі: 1) за Байбузою; 2) за князем Василем Домонтом, від якого мала дочку, видану за Михайла Грибуновича – також Байбузу (див. нижче)¹¹⁴! При цьому Вольф буквально сприйняв інформацію, наведену в актах 1537 й 1550 рр. Але слід враховувати, що вказані документи відомі не в оригіналах і навіть не в копіях, а лише в коротких переказах, внесених до московської дипломатичної документації 1638 р. Нам видається, що ці тексти містять дві помилки, після корегування яких усе «стає на свої місця». А саме, в акті 1537 р. замість «Байбузины» слід читати «Байбузе» чи «Байбузине», а в акті 1550 р. замість «Васильевны» – «Васильевой», тобто традиційну вказівку на ім'я чоловіка, князя Василя Домонта. На користь такого корегування існує, здається, і прямий доказ. М. Є. Бичкова, з посиланням на рукопис Г. О. Власьєва, пише, що князь Юрій *Григорович* «у травні 1537 р. видав сестру заміж за кн. Оревського»¹¹⁵. Напевне, мова тут іде (зважаючи на дату) про той самий акт Огрофени, сестри князя Юрія Глинського, від 12 травня 1537 р. А якщо так, то Огрофена (про якусь іншу її сестру нічого не згадується) у грамоті фігурувала не як «Байбузина», а була прямо названа дружиною князя Оревського. Останнього і слід ототожнити з Василем Домонтом. У такому разі він мав походити з роду князів Друцьких-Горських: ті були власниками Оревського маєтку (суч. Арава у кількох км на південь від Друцька, в Білорусі), від якого вдова одного з Горських у 1541 р. зветься княгинею Оревською¹¹⁶.

Таким чином, слід гадати, у 1537 р. княжна Огрофена Григорівна Глинська застала Глинщину комусь із Байбуз, а у 1550 р. – остаточно записала її своєму зятю. Остан-

111 Дворцовые разряды. Санкт-Петербург, 1851. Т. II. Стб. 900.

112 Архив Юго-Западной России. Киев, 1886. Ч. VII. Т. I. С. 90 (тут помилково надруковано «Сквере» замість «Сивере», як у рукописі, див.: *Русина О.* Сіверська земля... С. 46, прим. 63).

113 Н. Яковенко безпідставно вважає князів Домонтів представниками тієї ж лінії Глинських. Зокрема, в її схемі фігурує «Василь (Григорій) Федорович Домонт Кіятів (зг. 1500)» (*Яковенко Н.* Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII століття. Київ, 2008. С. 364). Очевидно, така особа скомбінована з двох князів, які у Ю. Вольфа фігурують окремо: Василь-Григорій Федорович Глинський (теж результат помилки – Василь був старшим сином Федора Семеновича, а Григорій – молодшим Федора Івановича) та «князь *Василь Домонт Рятюв (Rjatoŭ)*», котрого рід вписано до пом'яника Київського поряд родів інших князів, що жили близько 1500 р.» (*Wolff J.* Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 52, 87). Джерелом Вольфа був опис пом'яника Києво-Миколаївського монастиря, куди було вписано «*Родъ князя Василя Домонтов Рятювъ*» (*Востоков А.* Описание русских и словенских рукописей Румянцевского музея. Санкт-Петербург, 1842. С. 579). Що тут означає загадкове «Рятювъ», сказати неможливо.

114 *Wolff J.* Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 52, 87, 92 (таблиця).

115 *Бичкова М. Е.* Родословие Глинских... С. 297, посилання: ЛОИИ. Ф. 180. Кн. 153. Л. 14 об. (фонд Г. О. Власьєва).

116 *Wolff J.* Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 138, przym. 1, 20, s. 341. У відомих родописах князів Горських Василь Оревський (Домонт) відсутній. Але варто зазначити, що відомості про шлюб княжни Глинської з князем Оревським запозичені з рукопису Г. О. Власьєва, який підготував до видання саме матеріали з генеалогії князів Друцьких: помертньо була опублікована лише перша частина цієї роботи, а плани продовження, в т. ч. про лінію Горських, так і залишилися нереалізованими (*Власьєв Г. А.* Потомство Рюрика. Материалы для составления родословий. Петроград, 1918. Т. 2. Князья Владимиро-Волынские. Вып. 1 (без титульного аркуша). С. [1], III-IV).

ній, шляхетний Михайло Грибунович Байбуза, 28 січня 1578 р. за привілеєм короля Стефана Баторія отримав у вічне володіння ще й «въ староствѣ нашимъ Черкаським и Каневскимъ пустыню ку осажаню людми, названую реку Сулу, реку Удай и реку Солоницу, з речьками и озерами, почавши с коньца, горою Сулы от Снятина, рубежа московского, ажъ вниз до устя Днепра»¹¹⁷. Втім, уже через п'ять років ці землі фактично захопили князі Вишневецькі, розпочавши створення власного князівства на лівобережжі – відомої «Вишневецьчини».

* * *

Молодша лінія (смоленська)

Їх засновником був **князь Семен (Сенько) Іванович**. Покинувши батьківщину, він осів у Смоленській землі, де отримав від короля Казимира Ягеллона деякі дрібні надання, зареєстровані в «Книзі данин Казимира». «Кн(я)зю Сеньку Глинскому два ч(о)л(о)в(е)ки на Прудех: Ожереле да Губа; а в городе (Смоленську. – **С. К.**) двор меншии Крошиньского». «Князю Филипу Нагат отчина, што Глинский держаль». «Кн(я)зю Сеньку Глинському село Мошенское, а в немъ два ч(о)л(о)в(е)ки, што было за кн(я)земъ Григоремъ: Григорей деи того поступил Глинскому. Што Глинский перво держаль, то от него отшло – Крошинского с(ы)ну дано. Самъ корол (...) Инъдик(т) 11»¹¹⁸. Останній запис за індиктом слід датувати 1447/1448 р.¹¹⁹. Тоді князь Сенько Глинський отримав сільце Мошенське, відступлене йому якимось князем Григорієм. Натомість, попереднє володіння Глинського відійшло від нього і було надане сину князя Крошинського. Ця інформація проясняє і попередній запис: там як втрачене володіння Глинського фігурує «Нагат отчина», тепер віддане «князю Филипу» – останнім, зважаючи на рідкісне ім'я, явно був Филип Крошинський (згадується у 1487 – 1496 рр.)¹²⁰. Що стосується сільця Мошенського, наданого князю Сеньку, то Ю. Вольф вважав, що мова йде про маєток Мошни у Черкаському повіті. Однак уже за правління князя Семена Олельковича Київського (1455 – 1471) ці Мошни були надані боярину Єршу, а в середині XVI ст. вони перебували у власності князів Домонтів¹²¹. Зважаючи на те, що процитовані записи надань Казимира відносяться до Смоленської землі, Мошенське логічніше шукати саме в цьому регіоні ВКЛ.

Князь Семен Іванович Глинський залишив чотирьох синів, які також служили у Смоленській землі. У реєстрі «Князи и бояре смоленские», складеному наприкінці XV ст., згадані «Князя Семеновых сыновъ Глинского 4: Федор, Аньдрей, Дмитрей, Иванъ»¹²². Старшинство **князя Федора Семеновича** підтверджують й інші дані. У 1487 р. князі Глинські скаржилися королю Казимиру, що московські піддані сильно пограбували їхні володіння, а Щателшу й Судилов взагалі «засъли». У 1488 р. – нова скарга Глинських: князь Андрій Васильович (Можайський, брат великого князя Івана) вислав своїх людей «на отчину ихъ на Турье», полонивши та пограбувавши багатьох людей. Очевидно, цю ж скаргу Казимир повторив послам до Москви у травні 1489 р.: «А такежъ жаловали намъ князи Глинский, князь Феодоръ зъ братьею: присылають князь Андрѣй Можайскій своихъ дѣтей боярскихъ воевать отчины ихъ Турья», які спалили 200 «деревень», полонили 150 людей і награвували майна на 500 рублів. Утім, у січні 1494 р. литовські послы, після довгих суперечок, офіційно погодилися відступити Турье до московського Можайська¹²³.

117 Материалы по истории землевладения князей Вишневецких в Левобережной Украине / Сообщил Ф. Д. Николайчик // Чтения в Историческом обществе Нестора летописца. Киев, 1900. Кн. XIV. Отдел III. С. 86.

118 LM. Кн. 3. Р. 46, 47.

119 11-й індикт в період правління Казимира припадав ще на 1462/63 і 1477/78 рр. Але буквально попередній запис датовано: «Инъдик(т) 10. Самъ вел(икий) [князь]». Казимир коронувався на короля Польського у 1448 р., а до того був лише великим князем Литовським. Отже, зважаючи на великокняжий титул, індикт 10 у вказаному записі може припадати лише на 1446/47 р., а індикт 11 у наступному записі – на 1447/48 р.

120 Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 188.

121 Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 51–52.

122 LM. Кн. 4. Р. 152. Вони згадані й у родоводі XVI ст., але там Іван помилково перенесений з останнього місця на перше (Родословная книга по трем спискам. С. 85, 158).

123 Сборник РИО. Т. 35. С. 3, 20, 36–37, 119. Щателша й Судилов знаходились західніше

Очевидно, дружиною Федора Семеновича була «княгиня Федорова Глинского, инока Александра», яка надала Троїцькому монастирю у Смоленську своє село Колотовчино; це надання було підтвержене 12 лютого 1510 р. королем Жигимонтом I¹²⁴. Князь Федір Семенович залишив двох синів, Василя й Богдана¹²⁵. Перший з них, напевне, це той князь Василь Глинський, брат (двоюрідний) князя Федора Івановича Глинського, який згадується в 1514¹²⁶ та 1517 р.¹²⁷; серед п'яти рідних братів Федора Івановича Василя не було (див. нижче). Князь Богдан Федорович емігрував до Московської держави (у 1508 р.?), де згадується в 1522 р.; тут він і помер десь близько 1555 р.¹²⁸.

Князі Андрій і Дмитро Семеновичі померли бездітними¹²⁹, не згадуючись у жодному датованому документі. Зате їхній молодший брат, **князь Іван Семенович**, є фігурантом досить значного числа актів. 19 лютого 1466 або 1481 р. Мисаїл, єпископ Смоленський, видав лист «сыну нашему князю Ивану Семеновичу Глинскому, благословилъ есьми его церковь Божию поставити нанове у его имѣнью у Вязичнѣхъ», звільняючи її від єпископських податей¹³⁰. Утім, задуману церкву князь Глинський вчасно не збудував, оскільки 17 липня 1495 р. отримав аналогічний дозвіл на її будівництво від єпископа Смоленського Юсифа з додатковою умовою, що «князь Иванъ маеть къ той церкви приписати сельцо свое Шепеловское, о чомъ тому священнику жить»¹³¹.

15 серпня 1483 р. король Казимир писав до намісника смоленського: «Што побегъ к Москвѣ князь Иванъ Глинскии, ино били намъ чоломъ братья его, штобыхмо имъ дали именецо, дельницу брата ихъ князя Иванову, а дворъ городскии (у Смоленську. – **С. К.**). И мы имъ тое (...) дали по тому, какъ братья ихъ держаль»¹³². Втім, у Москві Глинський не затримався і невдовзі повернувся до ВКЛ. Можливо, до нього відноситься запис у реєстрі роздач Казимира від 24 червня 1486 р.: «Князю Ивану Семеновичу 12 копъ з мыта путивльскаго»¹³³. 6 серпня 1486 р. князь Іван Глинський засвідчив запис княгинь Зубревицької (Друцької) і Трабської (Гольшанської), виданий «на Пречистое Домъ къ

р. Воря, лівого притоку Угри; Турье – трохи південніше, на р. Турья, також лівому притоці Угри (Темущев В. Н. Первая Московско-литовская пограничная война: 1486–1494. Москва, 2013. С. 162, 170, 210, 211, карти 10, 11).

124 LM. Кн. 8. Р. 344, нр 470. Ю. Вольф помилково вважає Олександрю вдовою князя Федора Івановича (Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 78, 92), який жодного відношення до Смоленська не мав.

125 Родословная книга по трем спискам. С. 85, 158.

126 «Жаловала передъ нами кн(я)гни Федорова Ивановича Глинская на деверя своего на князя Василя Глинского» (Русская историческая библиотека. Т. XX / Литовская метрика. Т. I. Стб. 151, № 116 (Книга 1 судових справ)).

127 Скарга пана Миколая Рачковича «на князя Василя а на князя Семена а на князя Михайла Глинскихъ» (Там само. Стб. 470–472, № 353). Михайло і Семен були синами Івана Семеновича, молодшими двоюрідними братами Василя Федоровича (див. нижче).

128 Див. вище, на початку 2-го підрозділу статті (про Путивльську лінію Глинських).

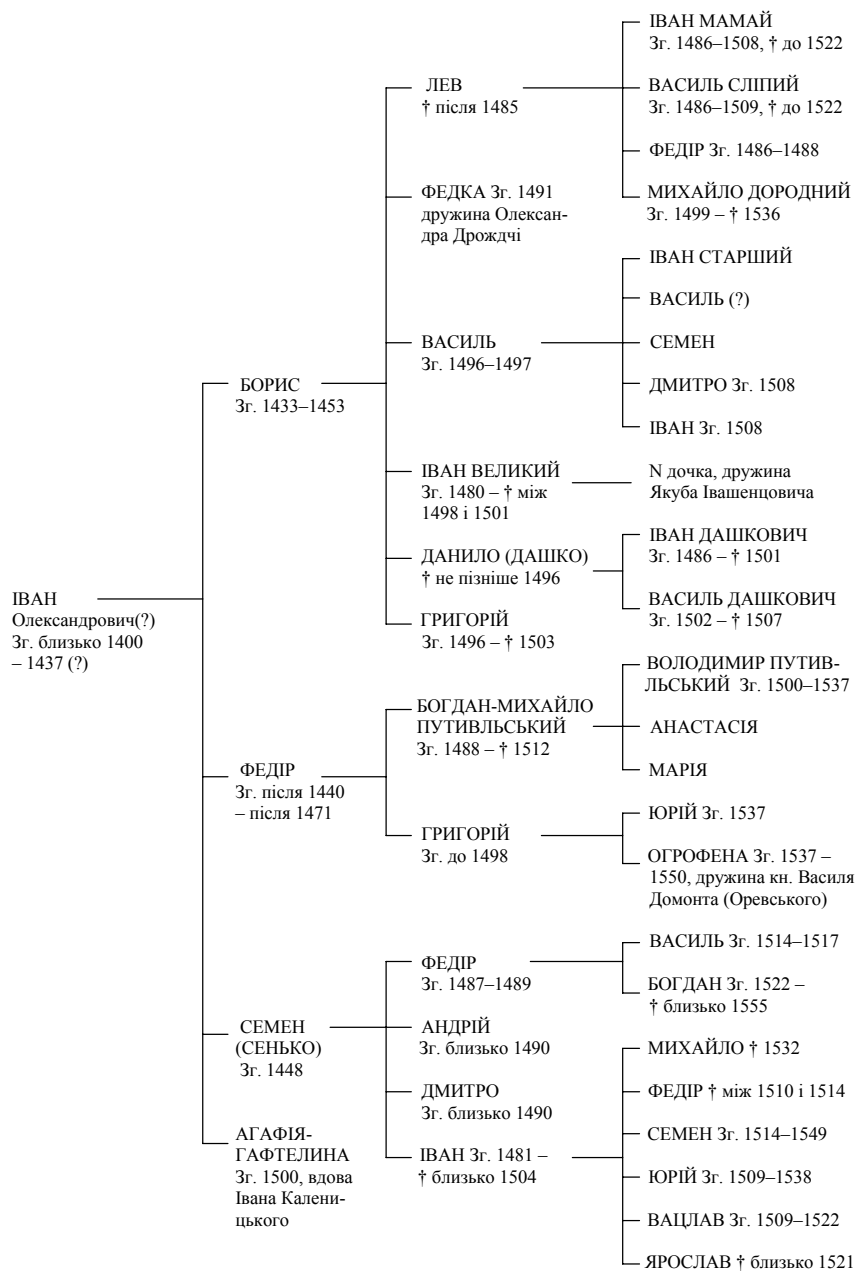
129 Родословная книга по трем спискам. С. 158, 85.

130 Акты, издаваемые Виленскою Археографическою комиссиею. Вильна, 1886. Т. XIII. С. 16–17, № 5. Лист датований 14-м індіктом. Вважається, що Мисаїл був єпископом Смоленським в 1454 – 1480 рр., з 1474 р. будучи одночасно й управителем Київської митрополії. Посвячення на митрополита він так і не отримав, тож і після 1474 р. титулувався єпископом Смоленським. Але коли саме помер Мисаїл, точно не відомо. Очевидно, це сталося до червня 1481 р., коли патріарх Константинопольський затвердив нового митрополита Симеона (Флоря Б. Н. Исследования по истории церкви. Древнерусское и славянское средневековье. Москва, 2007. С. 253, електронної версії 222–223). Тож 19 лютого 14 індікту могло припадати як на 1466, так і на 1481 р. Остання дата, з огляду на наступний акт, видається навіть більш вірогідною.

131 Акты, издаваемые Виленскою Археографическою комиссиею. Т. XIII. С. 17. Лист датований 13-м індіктом, який у період єпископства Юсифа (1494 – 1498) припадав лише на 1495 р.

132 LM. Кн. 4. Р. 114–115, нр 74. Лист датовано: «авъгустъ 15 день, инъдик(т)ъ 1, в лет 6990». Однак 1-й індікт відповідає вже 6991-му вересневому року (1482/1483), а 6990-й (1481/1482) – 15-му індікту. Надаємо перевагу датуванню за індіктом, оскільки воно масово використовувалося в канцелярії ВКЛ, на відміну від літочислення «від сотворіння світу» (тоді як видавці LM чомусь надають перевагу останньому, віднісши документ до 1482 р.).

133 LM. Кн. 4. Р. 34, нр 1.6. Інший варіант ідентифікації – князь Іван Семенович Масальський.

Вильни, отцу нашему митрополиту Семіону Київському и всея Руси»¹³⁴. Навряд чи мова тут іде про князя Івана Борисовича, майбутнього намісника Чернігівського¹³⁵: скоріш за все той проживав на півдні ВКЛ, тоді як і видавці запису, і більшість його свідків походили з території Білорусі, сусідньої зі Смоленщиною. Хоча запис міг засвідчити як Іван Семенович, так і старший представник наступного покоління Глинських – Іван Львович Мамай.

Утрапивши свої володіння під час литовсько-московської прикордонної війни 1486 – 1494 рр., князь Іван Семенович за правління Олександра Ягеллона (1492 – 1506) отримав за них заміну. В період намісництва Смоленського пана Юрія Глібовича (1492

134 Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси. Вильна, 1869. Т. VI. С. 1-2, № 1.

135 Так вважав Ю. Вольф (*Wolff J.* Kniazowie litewsko-ruscy... S. 79).

– травень 1499)¹³⁶ великий князь Олександр писав до нього (16 лютого, без року): «Што перво писалъ ты до насъ за княземъ Ивановъ Семеновичемъ Глинскимъ, штожь отчизна его вся к Москвѣ отошла и не маеть се на чомъ поживити самъ зъ дѣтьми своими, и пишешъ къ намъ, абысьмо дали ему сельцо у Смоленскомъ повѣтѣ, у Деменской волости, на име Снопотець, ино мы его сельцомъ пожаловали (...) а дали есьмо ему тое сельцо до нашего лѣпшого осмотрѣнья дотуля, поки его отчизну очистимъ»¹³⁷. Останні слова, здається, свідчать про те, що документ був виданий ще до укладення литовсько-московського миру, акт якого у Москві датований 5 лютого 1494 р.¹³⁸. У такому разі надання Снопотця князю Глинському слід віднести до 16 лютого 1493, можливо, й 1494 р. Щоправда, на переговорах у Москві в лютому 1494 р. «волостька» Снопот фігурує серед володінь, які на московській службі держав князь Семен Воротинський, хоча сам «князь Семень сказывалъ, что тѣхъ волостей не дрѣжалъ, а держалъ ихъ князь Федоръ Одоевской изъ Дорогобужа». Як би там не було, у 1494 р. Снопот офіційно було визнано територією ВКЛ. Але вже на початку 1500 р. розгорілася нова війна, внаслідок якої Снопот відійшов до Москви, що й було офіційно зафіксовано в акті перемир'я 1503 р.¹³⁹.

Князю Глинському довелося знову надавати компенсацію. 1 вересня 1500 р. великий князь Олександр писав: «Намѣстнику Смоленскому пану Станиславу Петровичу. Биль намъ чоломъ князь Иванъ Глинскій и просиль насъ двorca въ мѣстѣ Смоленскомъ, за Днѣпромъ, близко церкви святого Ильи, князя Семена Володимировича Бѣльского и мы ему тотъ дворець за Днѣпромъ князя Семеновъ дали»¹⁴⁰. 4 березня 1501 р. литовський господар повідомляв того ж пана Станіслава Петровича: «Биль намъ чоломъ князь Иванъ Глинскій, просиль у насъ сельца у Смоленскомъ повѣтѣ у Молоховской волости, на име Шилковичъ, и мы ему тое сельцо Шилковичи зъ людьми дали (есьмо), и ты бы ему въ то увезанье далъ»¹⁴¹. Утім, уже 6 серпня Олександр знову писав до свого намісника, що «тые Шильковичи почали были намъ се на него жаловати и потомъ дей запѣняли се ему служити зъ того сельца; ино будетъ ли, такъ какъ намъ повѣдано, и они нехай князю Ивану служатъ подлугъ першое наше данины и ты бы се въ нихъ не уступовалъ»¹⁴². Тож чи зміг Глинський закріпитися у своєму новому маєтку, точно не відомо. Пізніше князь Иван Семенович Глинскій випросив у намісника Смоленського, Юрія Андрійовича (Сологуба, намісник з серпня 1503 р.)¹⁴³, «мѣста пустовскаго, на име Волкова, за Днѣпромъ близко его двора въ мѣстѣ Смоленскимъ» (25 жовтня, без року)¹⁴⁴.

Нарешті, 7 квітня 1503 р. Олександр дав розпорядження наміснику Волковийському: «Биль намъ чоломъ кн(я)зь Иванъ Семеновичъ Глинського и поведиль передъ нами, штожь *отчину* его всю *неприятел* нашъ великии князь московскии забралъ и поселъ и не маеть ся где з жоною и зъ дѣтьми своими подети. И биль намъ чоломъ, абыьмо его какимъ хлебокормленьемъ осмотрели и пожаловали. Ино мы дали ему на хлебокормленье двор нашъ Волковыиского повета на имя Побоево (...) до тыхъ часовъ, поки *отчину* его очистимъ *от* неприятеля нашего великого кн(я)зя московского»¹⁴⁵.

136 Wolff J. Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. S. 50.

137 Акты, издаваемые Виленскою Археографическою комиссиею. Т. XIII. С. 15, № 5. Лист Юрія Глібовича «приказчику Снопотцкому и всимъ мужомъ», з повідомленням про надання князю Глинському, датований зі Смоленська 5 березня, теж без року.

138 Сборник РИО. Т. 35. С. 129.

139 Сборник РИО. Т. 35. С. 136, 400; LM. Кн. 5. Р. 324, пг 518.

140 Акты, издаваемые Виленскою Археографическою комиссиею. Т. XIII. С. 16, № 5. Лист датований 4-м індіктом, який у період правління Олександра припадав лише на 1500/1501 рр. Станіслав Петрович Кішка був намісником Смоленським у 1500 – 1503 рр. (Wolff J. Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. S. 51). Його лист про «увезанье» князя Глинського у наданий двірець датований 5 листопада.

141 Акты, издаваемые Виленскою Археографическою комиссиею. Т. XIII. С. 15, № 5. Лист-повідомлення Станіслава Петровича «ко всимъ мужомъ Шильковцомъ» датований 11 травня, теж 4-го індікта.

142 Акты, издаваемые Виленскою Археографическою комиссиею. Т. XIII. С. 15–16, № 5.

143 Wolff J. Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. S. 51.

144 Акты, издаваемые Виленскою Археографическою комиссиею. Т. XIII. С. 16, № 5.

145 LM. Кн. 6. Р. 300-301, nr 512.

Невдовзі після цього, близько 1504 р., князь Іван Глинський помер. 9 липня 1505 р. король Олександр задовольнив прохання його старшого сина, князя Михайла Івановича Глинського, який «поведиль перед нами, штожъ есмо дали *отцу* его кн(я)зю Ивану двор нашъ у Волковыскомъ повете на имя Побоево на хлебокормленье, поки быхмо *отчину* ихъ очистили, и *он* поведил намъ, штожъ ихъ братовъ шесть и не мает ся на чомъ поживити, и просиль в нас десяти чоловековъ на имя Тетеровчан Кремьяницкого десятка, абыхмо ему тые люди одному дали (...)»¹⁴⁶.

Імена шести синів князя Івана Семеновича, про яких згадано в акті 1505 р., наведені в документі 1522 р.: крім Федора (давно вже покійного), це були старший Михайло, Семен, Юрій, Вацлав і Ярослав (помер незадовго до 1522 р.)¹⁴⁷. Вони вказані й у родоводі Глинських (окрім Семена), де повідомляється також, що двоє молодших, Вацлав і Ярослав, служили могутнім литовським панам – відповідно Гаштовту і Радивилівичу¹⁴⁸. Нащадки Смоленської лінії Глинських були дрібними шляхтичами, які навіть не завжди вживали князівський титул. Ці не титуловані Глинські існували в Білорусі, Литві та Польщі, принаймні, ще наприкінці XIX ст.¹⁴⁹.

References

Akty, izdavaemyie Vilenskoiu Arkheograficheskoiu komissiiei. (1886). Vol. 13. Vilna, Russian Empire: V tipografii A. G. Syrkinia.

Akty, odnosiaschchiesia k istorii Zapadnoi Rossii, sobrannyye i izdannyye Arkheograficheskoiu komissiiei. (1846). Vol. 1. 1340–1506. Saint-Petersburg, Russian Empire: V Tipografii II Otdieleniia Sobstvennoi Y. I. V. Kantseliarii.

Akty, odnosiaschchiesia k istorii Zapadnoi Rossii, sobrannyye i izdannyye Arkheograficheskoiu komissiiei. (1848). Vol. 2. 1506–1544. Saint-Petersburg, Russian Empire: V Tipografii II Otdieleniia Sobstvennoi Y. I. V. Kantseliarii.

Arkheograficheskii sbornik dokumentov, odnosiaschchikhsia k istorii Sieviero-Zapadnoi Rusi. (1869). Vol. 6. Vilna, Russian Empire: Piechatnia O. Bliumovicha.

Arkhir Yugo-Zapadnoi Rossii. (1859). Pt. 1. Vol. 1. Kyiv, Russian Empire: V universitetskoii tipografii.

Arkhir Yugo-Zapadnoi Rossii. (1883). Pt. 1. Vol. 6. Kyiv, Russian Empire: Tipografiia G. T. Korchak-Novitskago.

Arkhir Yugo-Zapadnoi Rossii. (1886). Pt. 7. Vol. 1. Kyiv, Russian Empire: Tipografiia G. T. Korchak-Novitskago.

Arkhir Yugo-Zapadnoi Rossii. (1911). Pt. 8. Vol. 6. Kyiv, Russian Empire: Tipografiia S. V. Kulzhenko.

Barvinskyi, B. (1913). Kilka dokumentiv i zamitok do chasiv vel. kniaziv Svytrygaila i Zhygymonta Keistutovycha. Zapysky Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka. Vol. 115. Lviv, Austro-Hungarian Empire: Z drukarni Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka, pp. 5–22.

Boniecki, A. (1905). Herbarz Polski. Vol. 8. Warszawa, Russian Empire: Druk Towarzystwa Akcyjnego S. Orgelbranda S-ów w Warszawie.

Bychkova, M. E. (2012). Rodosloviie Glinskikh iz Rumiantsevskogo sobraniia. Bychkova M. E. Russko-litovskaia znat XV – XVII vv. Istochnikovedeniie. Genealogiia. Heraldika. Moscow, Russia: Kvadriga, pp. 271–298.

Długosz, J. (2009). Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Vol. 12. 1445–1461. Warszawa, Poland: Wydawnictwo naukowe PWN.

Drievnierusskiiie patieriki. Kiievo-Piechierskii patierik. Volokolamskii patierik. (1999). L. A. Olshevskaia, S. N. Travnikov (Ed.). Moscow, Russia: Nauka.

Dvortsovyie razriady. (1851). Vol. 2. Saint-Petersburg, Russian Empire: V Tipografii II Otdieleniia Sobstvennoi Yego Impieratorskogo Vielichestva Kantseliarii.

Floria, B. N. (2007). Issliedovaniia po istorii tserkvi. Drievnierusskoie i slavianskoie sriednieviekovie. Moscow, Russia: TsNTs «PE».

146 LM. Кн. 6. Р. 59, nr 12.

147 Русская историческая библиотека. Т. XX / Литовская метрика. Т. I. Стб. 1552, № 223.

148 Родословная книга по трем спискам. С. 85, 158

149 Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy... S. 91; Prochaska A. O kniaziovskiem pochodzeniu szlachty Glińskich // Miesięcznik Heraldyczny. Lwów, 1912. Nr 7–8. S. 105–107.

- Hrushevskiy, M. (1995, 1909). *Istoriia Ukrainy-Rusy*. Vol. 7. Kyiv, Ukraine: Naukova dumka.
- Hrushevskiy, M. (Ed.). (1896). *Kilka kuivskykh dokumentiv XV – XVI vv. Zapysky Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka*. Vol. 11. Lviv, Austro-Hungarian Empire: Z drukarni Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka, pp. 1–18.
- Kelembet, S. (2019). *Kniazii Hlynski: pokhodzhennia rodu, Hlynske kniazivstvo, volodinia v Siverskii zemli*. *Siverianskyi litopys*, 2, pp. 3–18.
- Kuczyński, S. M. (1936). *Ziemie czernihowsko-siewierskie pod rządami Litwy*. Warszawa, Poland: Drukiem Zakładów Graficznych «Biblioteka Polska» w Bydgoszczy.
- Lietuvos Metrika. (1998). *Knyga Nr. 1 (1380–1584). Užrašymų knyga 1*. A. Baliulis, R. Firkovičius (Ed.). Vilnius, Lithuania: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Lietuvos Metrika. (1998). *Knyga Nr. 3 (1440–1498). Užrašymų knyga 3*. L. Anužytė, A. Baliulis (Ed.). Vilnius, Lithuania: Žara.
- Lietuvos Metrika. (2004). *Knyga Nr. 4 (1479–1491). Užrašymų knyga 4*. L. Anužytė (Ed.). Vilnius, Lithuania: Žara.
- Lietuvos Metrika. (2012). *Knyga Nr. 5 (1427–1506). Užrašymų knyga 5*. A. Baliulis, A. Dubonis, & D. Antanavičius (Ed.). Vilnius, Lithuania: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
- Lietuvos Metrika. (2007). *Knyga Nr. 6 (1494–1506). Užrašymų knyga 6*. A. Baliulis (Ed.). Vilnius, Lithuania: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
- Lietuvos Metrika. (1995). *Knyga Nr. 8 (1499–1514). Užrašymų knyga 8*. A. Baliulis, R. Firkovičius, & D. Antanavičius (Ed.). Vilnius, Lithuania: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Materialy po istorii zemlievladienii kniaziei Vishnievietskikh v Lievobierieznoi Ukrainie*. (1900). F. D. Nikolaichik (Ed.). *Chtienii v Istoricheskom obshchestvie Nestora lietopistsa*. Vol. 14. Kyiv, Russian Empire: Tipografia T. G. Meinander, pp. 84–192.
- Niesiecki, K. (1839). *Herbarz Polski*. Vol. 4. Lipsk (Leipzig), Kingdom of Saxony: Nakładen i drukiem Breitkopfa i Haertela.
- Odnorozhenko, O. (2009). *Ruski korolivski, hospodarski ta kniazivski pechatky XIII – XVI st.* Kharkiv, Ukraine: Madryd.
- Polechow, S. (2018). *Książę Michał Zygmuntowicz – walka o spadek po ojcu. Ojcowie i synowie. O tron, władzę, dziedzictwo. W 700. rocznicę narodzin Karola IV Luksemburskiego króla czeskiego i cesarza. 1316–1378*. Gdańsk, Poland: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, pp. 199–243.
- Poliekhov, S. V. (2015). *Nasledniki Vitovta*. Moscow, Russia: Indrik.
- Polnoie sobranie russkikh lietopisiei*. (1859). Vol. 8. VII. *Prodolzheniie lietopisi po Voskriesenskomu spisku*. Saint-Petersburg, Russian Empire: V tipografii Eduarda Pratsa.
- Polnoie sobranie russkikh lietopisiei* (2004, 1949). Vol. 25: *Moskovskii lietopisnyi svod kontsa XV veka*. Tikhomirov M. N. (Ed.). Moscow, Russia: Yazyki slavianskoi kultury.
- Polnoie sobranie russkikh lietopisiei*. (1975). Vol. 32. *Khroniki: Litovskaia i Zhmoitskaia, i Bykhovtsa. Lietopisi: Barkulabovskaia, Averki i Pantsyrnogo*. Moscow, USSR: Nauka.
- Pomennyk Vvedenskoii tserkvy v Blyzhnikh pecherakh Kyievo-Pecherskoi lavry*. (2007). Kuzmuk O. (Ed.). Lavrskyi almanakh. Spetsvypusk 7. Kyiv, Ukraine.
- Prochaska, A. (1912). *O kniaziovskiem pochodzeniu szlachty Glińskich*. *Miesięcznik Heraldyczny*, 7-8, Lviv, Austro-Hungarian Empire, pp. 105-107.
- Rodoslovnaia kniga po triem spiskam, s priedisloviiem i azbuchnym ukazatieliem*. (1851). *Vriemiennik Impieratorskogo Moskovskogo Obshchestva istorii i drevnostiei rossiiskikh*. Vol. 10. Moscow, Russian Empire, pp. I–VIII, 1–286.
- Russkaia istoricheskaia biblioteka*. (1903). Vol. 20. *Litovskaia metrika*. Vol. 1. Saint-Petersburg, Russian Empire: Senatskaia tipografiia.
- Rusyna, O. (1998). *Siverska zemlia u skladi Velykoho kniazivstva Lytovskoho*. Kyiv, Ukraine.
- Sbornik Impieratorskogo Russkogo Istoricheskogo obshchestva*. (1882). Vol. 35. G. F. Karpov (Ed.). Saint-Petersburg, Russian Empire: Tipografiia F. Yelieonskago i K.
- Sbornik Impieratorskogo Russkogo Istoricheskogo obshchestva*. (1884). Vol. 41. G. F. Karpov (Ed.). Saint-Petersburg, Russian Empire: Tipografiia F. Yelieonskago i K.
- Tiemushev, V. N. (2013). *Piervaia Moskovsko-litovskaia pogranichnaia voina: 1486–1494*. Moscow, Russia: Kvadriga.
- Tysiachnaia kniga 1550 g. i Dvorovaia tetrad 50-kh godov XVI v.* (1950). A. A. Zimin

(Ed.). Moscow – Leningrad, USSR: Izdatelstvo AN SSSR.

Українські хramoty. (1928). Vol. 1: XIV v. i persha polovyna XV v. Rozov V. (Ed.). Kyiv, USSR: Z drukarni Ukrainiskoi Akademii Nauk.

Vlasiev, G. A. (1918). Potomstvo Riurika. Materialy dlia sostavlieniia rodoslovii. Vol. 2. Kniiazia Vladimiro-Volynskii. Pt. 1. Petrograd, Russia.

Vostokov, A. (1842). Opisaniiie russkikh i sloveinskikh rukopisiei Rumiantsevskogo muzeuma. Saint-Petersburg, Russian Empire: V Tipografii Impieratorskoi Akademii Nauk.

Wolff, J. (1895). Kniaziowie litewsko-ruscy od konca czternastego wieku. Warszawa, Russian Empire: Drukiem J. Filipowicza.

Wolff, J. (1885). Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1386–1795. Kraków, Austro-Hungarian Empire: W drukarni Wł. L. Anczyca i Spółki.

Yakovenko, N. (2008). Ukrainka shliakhta z kintsia XIV – do seredyiny XVII stolittia. Volyn i Tsentralna Ukraina. Kyiv, Ukraine: Krytyka.

Yakovlev, A. (1907). Namistnyky, derzhavtsi i starosty hospodarskoho zamku Cherkaskoho v kintsy XV i v XVI v.v. Ukraina. Vol. 3. Sentiabr. Kyiv, Russian Empire: Drukarnia N. T. Korchak-Novitskoho, pp. 340–354.

Zimin, A. A. (1970). Novoie o vosstanii Mikhaila Glinskogo v 1508 godu. Sovietskiiie arkhivy, 5, pp. 68–73.

Zródła do dziejów polskich. (1844). M. Malinowski, A. Przędziecki (Ed.). Vol. 2. Wilno, Russian Empire: Nakładem i drukiem J. Zawadzkiego.

Келембет Станіслав Миколайович – кандидат історичних наук, доцент.
Kelembet Stanislaw Mykolaiovych – PhD (History), Associate Professor.

THE HLYNSKY PRINCES: EARLY HISTORY OF THE GENUS

The article explores the history of the family of princes Glynsky from the middle of the XV to the turn of the 15th and 16th centuries, more precisely, during the period of activity of two generations – the sons and grandsons of Prince Ivan Oleksandrovich (?), the first reliable representative of the family. According to the structure, the work consists of separate biographical essays, which are grouped into three subsections – along the three main lines of the Glynsky family. These lines, according to the testimony of the Glynsky ancestry of the mid-16th century, were founded by three sons of Prince Ivan – Boris, Fyodor and Semyon. However, at the end of the XIX century. Y. Wolf, developing the Glynsky genealogy, recognized two junior lines, Cherkasko-Putyol'ska and Smolenska, as different branches of the same Cherkasko-Smolenska line – descendants of Prince Semyon Ivanovich; prince Fedor, thus, «remained» childless. This genealogical scheme, thanks to Wolf's high prestige, was later firmly established in historiography, being accepted in modern works. However, the study of sources showed that the evidence of the ancient ancestry about the origin of the Putyol' line from Prince Fyodor Ivanovich is quite reliable, and Wolf, claiming that the compiler of the pedigree confused Princes Fyodor Ivanovich and Fyodor Semenovich (from the Smolensk line), made a serious mistake.

In modern historiography, there are opinions that the princes Borovskies (M. Bychkova) and Domonts (N. Yakovenko) were branches of the Glynskys. In fact, this is not the case: the Borovskies (Lithuanian), most likely, were the descendants of the princes Berdyabakovich, and the Domonts were probably the branch of the princes Drutsk-Gorsky.

Prince Bogdan Fedorovich Glynsky in 1493 is mentioned as the first known leader of the Dnieper (Cherkass) Cossacks. The highest career achievements of the princes Glynsky before 1500 were associated with the Siver land. Here, individual members of the clan occupied the posts of the governors of Starodub, Chernigov and Putyol'.

Key words: *the Hlynsky Princes, the Grand Duchy of Lithuania (GDL), Moscow, King Casimir the Jagiellon, Grand Duke Alexander, Chernihiv, Putyol'.*

Дата подання: 23.05.2019 р.

DOI: 10.5281/zenodo.3366447